

ΚΩΔΙΚΑΣ ΤΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΤΗΣ ΛΑΤΙΝΙΚΗΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΚΡΗΤΗΣ (1598-1609)

Ο ΚΩΔΙΚΑΣ 20 ΤΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΘΟΛΙΚΩΝ ΤΗΝΟΥ

“Όταν στὰ 1940 ὁ καθηγητὴς Διονύσιος Ζακυθινὸς πέρασε ἀπὸ τὴν Τήνο, στὰ πλαίσια τῆς γενικῆς καταγραφῆς τῶν κυκλαδικῶν ἀρχείων, σημείωσε ὅτι στὸν φάκελο Α΄ τοῦ Ἀρχείου τῆς Καθολικῆς Ἀρχιεπισκοπῆς φυλάσσονταν τὰ “Processi-Sentenze della Cancelleria Archiepiscopale di Candia dal 1598 al 1609”¹. Στὴν οὐσία δὲν ἔκαμε τίποτε ἄλλο (ὅπως κι ὁ ἴδιος τὸ ὁμολογεῖ στὴ μικρὴ εἰσαγωγή του) ἀπὸ τὸ νὰ ἀντιγράψει ἕνα γενικὸ τίτλο ποῦ εἶχε κολλήσει πάνω σ’ ἕνα φάκελο ἀπὸ γαλλικὴ ἐφημερίδα τοῦ 1864 ὁ τότε ἐπίσκοπος Τήνου Ἰωάννης Μαραγκὸς (1865 - 1874), ὅταν τακτοποίησε τὸ Ἀρχεῖο τῆς Καθολικῆς Ἐπισκοπῆς Τήνου. Στὴ νέα ἀρίθμηση ποῦ εἶχε δώσει ὁ ἐπίσκοπος αὐτὸς στοὺς φακέλους τοῦ Ἀρχείου, τὸ περιεχόμενο αὐτοῦ τοῦ φακέλου κατεῖχε τὴ θέση : Α-ε-Ι.

Ὁ τίτλος ποῦ εἶχε δοθεῖ ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπο Μαραγκὸ δὲν ἦταν μακριὰ ἀπὸ τὴν ἀλήθεια, ἀλλὰ δὲν ἦταν ἀκριβής. Αὐτὸ τὸ διαπίστωση ὅταν ἄρχισα μιὰ νέα καὶ ριζικὴ τακτοποίηση τοῦ Ἀρχείου Καθολικῶν τῆς Τήνου (ΑΚΤ), ἐντάσσοντας δίπλα στὸ καθεαυτὸ ἐπισκοπικὸ Ἀρχεῖο καὶ τὰ Ἀρχεῖα 20 περίπου καθολικῶν ἐνοριῶν τοῦ νησιοῦ. Μέσα στὸν ἴδιο φάκελο ἀπὸ ἐφημερίδα ὁ ἐπίσκοπος Μαραγκὸς εἶχε ἐντάξει καὶ “un foglio-sentenza sopra un legato 1613 Febr. 21 della stessa Cancelleria. Α-ε-II”, ποῦ ὅμως προερχόταν ἀπὸ τὸν νοτάριο Νικόλαο de Portu καὶ εἶχε ἐκδοθεῖ ὄχι στὴν Κρήτη ἀλλὰ στὴ Χίο. Ὁ κώδικας στὸν ὁποῖο ἀνφερόμαστε δὲν ἦταν τὸ πρωτόκολλο τῆς ἀρχιεπισκοπικῆς Γραμματείας τῆς Κρήτης, ἀλλὰ ὁ κώδικας στὸν ὁποῖο καταγράφονταν οἱ ἀποφάσεις τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου τῆς Λατινικῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Κρήτης. Στὴ νέα τακτοποίηση τοῦ ΑΚΤ ποῦ ἀνέλαβα πρὶν ἀπὸ μερικὰ χρόνια, ὁ κώδικας αὐτὸς πῆρε τὸν ἀριθμὸ 20, στὸ τέλος τῆς σειρᾶς τῶν ἄλλων κωδίκων τοῦ ἐπισκοπικοῦ Ἀρχείου τῆς Τήνου. Ἀπὸ

---

1. Διονυσίου Ζακυθινού, Παλαιογραφικὰ ἔρευναι εἰς τὰς Κυκλάδας νήσους, Ἐπετηρὴς Ἑταιρείας Κυκλαδικῶν Μελετῶν 5 (1965 - 66) σ. 713 - 736, ἰδιαιτέρα σ. 728.

πληροφορίες που έχω¹, ο κώδικας αυτός είναι το μοναδικό σωζόμενο λείψανο από το Ἀρχεῖο τῆς Λατινικῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Κρήτης και για τὸ λόγο αυτόν, ἀλλὰ και για τὸ περιεχόμενό του, ἀξίζει τὸν κόπο νὰ γίνει μιὰ γενικὴ παρουσίασή του.

1. Ὁ κώδικας στὴ σημερινή του κατάσταση ἔχει διαστάσεις 308 × 208 χιλιοστῶν και ἀποτελεῖται ἀπὸ 72 φύλλα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὰ 68 πρῶτα περιέχουν τὶς ἀποφάσεις, ἐνῶ τὰ 4 τελευταῖα φφ. τὸν *Index Sententiar(um) Actor(um)q(ue) omnium quae hoc libro continentur*. Ἀρχικὰ ὁ κώδικας ἀποτελοῦνταν ἀπὸ 86 φφ. κειμένου και 10 φφ. μετὰ τὸν Index. Ἐχουν ἐκπέσει ὅμως τὰ 18 πρῶτα και τὰ 6 τελευταῖα, ὥστε σήμερα νὰ ἀποτελεῖται ἀπὸ 72 φφ., σὲ 4 τετράδια διάφορου ἀριθμοῦ φύλλων τὸ καθένα. Ἡ πρώτη ἀπόφαση φέρει γιὰ χρονολογία κάποια ἡμερομηνία τοῦ Ἰουλίου 1598, ἐνῶ ἡ τελευταία χρονολογεῖται στὶς 5 τοῦ Δεκέμβρη 1609.

Ἡ γλώσσα που χρησιμοποιεῖται στὶς ἀποφάσεις τοῦ δικαστηρίου εἶναι ἡ λατινικὴ και μόνο σὲ λιγοστὲς πράξεις τοῦ ἀρχιεπισκόπου και σὲ μερικὰ συμπληρωματικὰ ἐγγραφα ἢ ἰταλική. Ὑπάρχει και ἓνα κείμενο στὰ ἐλληνικά, μετὰ λατινικοὺς χαρακτήρες, ἐπειδὴ καταχωρίσθηκε ὡς συμπληρωματικὸ ἐγγραφο στὴν ἀπόφαση τοῦ δικαστηρίου (βλ. ἀπόφαση ἀρ. 19).

Ἐνα ἐρώτημα που τίθεται : πῶς και γιατί ὁ κώδικας αυτός ἐφτασε στὴν Τῆνο; Ἡ ἀπάντηση εἶναι δύσκολη και πρέπει νὰ ἀναζητηθεῖ μέσα στὶς περιεχόμενες ἀποφάσεις. Μιὰ πρώτη ὑπόθεση που μπορούμε νὰ κάνουμε, ἀν και δὲν φαίνεται ἱκανοποιητικὴ, ἔχει σχέση μετὰ τοὺς δυὸ ἐπισκόπους Δομήνικο Mudazzo (ἐπίσκοπο Χερρονήσου στὴν Κρήτη 1605 - 1617, που καταγόταν ἀπὸ τὴν Τῆνο και τὴν ἐπισκεπτόταν συχνά)² και Γεώργιο Περπινιάνη (ἐπίσκοπο Τήνου 1594 - 1619, που μετατέθηκε στὴν κρητικὴ ἐπισκοπὴ Ἀγιάς—Agiensis—1619 - 1621), που ἴσως νὰ ἐργάστηκαν στὴν Κρήτη ὡς vicarii Archiepiscopi in spiritualibus και πρόεδροι τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου Κρήτης³. Ὑπάρχει ἢ περίπτωση νὰ πῆραν μαζί τους στὴν

1. Τὴν πληροφορία αὐτὴ τὴν ὀφείλω στὸν κ. Ν. Μ. Παναγιωτάκη, καθηγητὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων, τὸν ὁποῖο και εὐχαριστῶ θερμὰ γιὰ τὸ ἐνδιαφέρον του νὰ δημοσιευτεῖ αὐτὴ ἢ ἐργασία στὴν «Ἀριάνη».

2. Γιὰ τὸν ἐπίσκοπο Χερρονήσου Δομήνικο Mudazzo βλ. Giorgio Fedalto, *La chiesa latina in Oriente*, vol. II. *Hierarchia latina Orientis*, Verona 1976, σ. 79. Ἀπὸ πληροφορίες τοῦ ΑΚΤ γνωρίζω πῶς καταγόταν ἀπὸ τὴν Τῆνο. Πάντως ἐργάστηκε στὴν Κρήτη ὡς ἱερέας “*decanus ecclesiae metropolitanae*”, ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ἡ ἀπόφαση ἀρ. 42 τοῦ κώδικα 20.

3. Γιὰ τὸν ἐπίσκοπο Τήνου και μετέπειτα Ἀγιάς στὴν Κρήτη Γεώργιο Περπινιάνη, βλ. Δρόσου Δρόσου, *Ἱστορία τῆς νήσου Τήνου ἀπὸ τῆς πέμπτης σταυροφορίας μέχρι τῆς ἐνετειχῆς κυριαρχίας και ἐκείθεν μέχρι τοῦ 1821*, Ἀθήναι 1870, σ. 2 - 17 και G. Fedalto, *La chiesa*, σ. 32 και 229. Γιὰ τὸν ἐπίσκοπο αὐτό, γνωστὸ στὴν τηνιακὴ ἱστοριογραφία,

Τῆνο, σὲ κάποιο ταξίδι τους, τὸν κώδικα καὶ νὰ τὸν ἄφησαν ἐκεῖ. Ἡ δευτέρα περίπτωση, ποὺ μοῦ φαίνεται περισσότερο λογική, εἶναι οἱ ὑποθέσεις τῶν («κανονικάτων») τῆς Κρήτης ποὺ ἐκδικάζονται σ' αὐτὸν τὸ κώδικα (βλ. τὶς ἀποφάσεις 2, 11, 38, 42, 74, 76, 92). Πράγματι, ὅπως γνωρίζουμε ἀπὸ ἄλλες ἀνέκδοτες πηγές τοῦ ΑΚΤ, τὴν ἴδια ἐποχὴ πέρασαν στὴν ἐπισκοπὴ καὶ στὸν καθεδρικό ναὸ τῆς Τήνου πολλὰ κανονικάτα τῶν ἐπισκοπῶν τῆς Κρήτης¹. Γιὰ νὰ ἀποδειχθεῖ ὅμως αὐτὴ ἡ ὑπόθεση, χρειάζεται νὰ ἐρευνηθεῖ ἡ περίπτωση τῶν κανονικάτων τῆς Κρήτης, κάτι ποὺ δὲν ἔχει γίνει ἀκόμα οὔτε γιὰ τὴν ἐντόπισή τους, οὔτε γιὰ τὴν ἐξακρίβωση τῶν προσόδων τους. Σὲ μιὰ τέτοια ἐρευνα θὰ βοηθήσουν τόσο τὰ στοιχεῖα τοῦ κώδικα 20 ὅσο καὶ ἄλλα ἔγγραφα τῆς ἴδιας περιόδου ποὺ σώζονται στὸ ΑΚΤ.

2. Εἶναι γνωστὸ πὼς ὁ κάθε ἐπίσκοπος εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ συγκροτεῖ ἐκκλησιαστικὸ δικαστήριον, ὑπὸ τὴν προεδρία του ἢ ὑπὸ τὴν προεδρία τοῦ βικαρίου του (*vicarius in spiritualibus*), γιὰ νὰ ἐκδικάζει ὑποθέσεις ἐκκλησιαστικῆς φύσης, τόσο πολιτικῆς (*civili*) ὅσο καὶ ποινικῆς (*criminali*), ἀλλὰ καὶ ὑποθέσεις ποὺ ἄπτονταν τῆς ἐπισκοπικῆς δικαιοδοσίας (κανονικάτα, ὀνομασίες καὶ χορηγήσεις ὀφικίων κ.ἄ.). Οἱ πολιτικῆς καὶ ποινικῆς ὑποθέσεις ἀφοροῦσαν, συνήθως, περιπτώσεις ποὺ ἀναφέρονταν στὴ χορήγηση τῶν μυστηρίων τῆς Ἐκκλησίας καὶ πῶς συγκεκριμένα περιπτώσεις σχετικῆς μὲ τὸ μυστήριον τοῦ γάμου. Ὅπως διαπιστώνεται ἀπὸ τὸν κώδικα 20, τὴ δικαστικὴ αὐτὴ ἐξουσία, στὴν Κρήτη, τὴν ἀσκούσε ὁ ἀρχιεπίσκοπος, συνήθως ἐξουσιοδοτώντας τὸν βικαρίο του.

Ἄν καὶ οἱ γενικῆς ἀρχῆς τοῦ δικαίου τῆς ἐποχῆς καθόριζαν ἐπακριβῶς τὰ ὅρια δικαιοδοσίας τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου, οἱ ἀποφάσεις τοῦ ὁποίου εἶχαν ἰσχὺ καὶ ἀπέναντι στὴν πολιτεία, στὰ 1323 - 1324, ὕστερα ἀπὸ

ἔχω ἐτοιμάσει εἰδικὴ μονογραφία, μὲ βάση 250 ἔγγραφα ἀπὸ τὸ ΑΚΤ καὶ τὸ Archivio di Stato di Venezia (ἀκόμα ἀνέκδοτη). Ἀπὸ τὸν κώδ. 20 τοῦ ΑΚΤ μαθαίνουμε πὼς τακτικὸς δικαστὴς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου τῆς Κρήτης ἦταν μὲν ὁ ἀρχιεπίσκοπος, ἀλλὰ τὸν ἀντιπροσώπευε ὁ ἐκάστοτε "*vicarius in spiritualibus*", ποὺ συνέβαινε, συχνά, νὰ εἶναι κάποιος λατίνος ἐπίσκοπος τοῦ νησιοῦ. Βλ. παρακάτω.

1. Ὑστερα ἀπὸ ἐνέργειες τοῦ ἐπισκόπου Γεωργίου Περπινιάνη, μερικὰ ἀπὸ τὰ κανονικάτα τῆς Κρήτης πέρασαν στὴν ἐκκλησία τῆς Τήνου: 10 κανονικάτα τῆς πρώην ἐπισκοπῆς Ἀρκαδίας, ποὺ καταργήθηκε στὰ 1600 καὶ ἐνώθηκε μὲ τὴν ἐπισκοπὴ Μυλοποτάμου (βλ. Fl. Cornelli, *Creta sacra*, vol. II, Venetiis 1755, σ. 132 - 137, μὲ λάθη στὴν ἀντιγραφή τῆς βούλλας καὶ κυρίως στὴ χρονολόγησή της), 2 *beneficia* (κληροδοτήματα) τῆς ἐπισκοπῆς Χερρονήσου, ἓνα τῆς ἐπισκοπῆς Ἱεράπετρας, ἓνα τῆς ἐπισκοπῆς Μυλοποτάμου καὶ ἄλλο ἓνα τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τοῦ Χάνδακα. Ὅλα τὰ σχετικὰ ἔγγραφα χορηγήσεων ποὺ ἐξέδωσαν οἱ πάπες (*brevia*), τῆς περιόδου 1601 - 1617, βρῖσκονται στὸν κώδικα 1 τοῦ ΑΚΤ, ποὺ ἀποτελεῖ μιὰ συλλογὴ 150 ἐγγράφων τῆς περιόδου 1390 - 1619 καὶ σχετίζονται μὲ τὸν ἐπίσκοπο Γεώργιο Περπινιάνη καὶ τὴν οἰκογένειά του.

απόφαση τοῦ δόγη Giovanni Soranzo, ὅλες οἱ ὑποθέσεις ποῦ θὰ μπορούσαν νὰ χαρακτηριστοῦν τῆς ἀρμοδιότητος τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου ἐξετάζονταν μία πρὸς μία καὶ στὴ συνέχεια καθοριζόταν σὲ ποῖο δικαστήριο θὰ ἔπρεπε νὰ ἐκδικαστοῦν¹. Εἶναι ἀλήθεια πὼς στὴν Κρήτη ἔσχυε ἓνα ἰδιόμορφο καθεστῶς πνευματικῆς δικαιοδοσίας τῆς λατινικῆς ἱεραρχίας, ποῦ τὸ καθόριζαν οἱ βενετικὲς ἀρχές, κατὰ καιρούς, σύμφωνα μὲ τὶς ἱστορικὲς συγκυρίες τῆς κάθε ἐποχῆς, ὥστε ἡ βενετικὴ κυριαρχία στὸ νησί νὰ μὴ διακινδυνεύει, ἀλλά, ἀντίθετα, νὰ ἐξυπηρετεῖται ἀπ' αὐτό². Στὴν ἐποχὴ ποῦ ἐκδόθηκαν οἱ ἀποφάσεις ποῦ περιέχονται στὸν κώδικα 20, ἡ θρησκευτικὴ πολιτικὴ τῆς Βενετίας ἐκφραζόταν ἀπὸ τὶς γνωματεύσεις τοῦ γνωστοῦ νομομαθῆ fra Paolo Sarpi (1552 - 1623). Τὸ πρόβλημα τῆς ἐκκλησιαστικῆς δικαιοδοσίας ἦταν στὸ ἀποκορύφωμά του. Παρ' ὅλα ταῦτα, σὲ θέματα γάμου καὶ ἀφορισμοῦ, ἡ λατινικὴ ἱεραρχία εἶχε ἀυξημένες δικαιοδοσίες, ὅπως μαρτυρεῖ στὰ 1601 ὁ ἀρχιεπίσκοπος Κρήτης Tomaso Contarini³. Πιστεύω πὼς ἡ μελέτη τῶν ἀποφάσεων τοῦ κώδικα θὰ μπορέσει νὰ ρίξει περισσότερο φῶς στὸ ἀκανθῶδες αὐτὸ πρόβλημα. Θὰ γίνεи δυνατὸ νὰ καθοριστοῦν ἀκριβέστερα τὰ ὅρια τῆς ἐκκλησιαστικῆς δικαιοδοσίας, τόσο στὰ ζητήματα τοῦ γάμου ὅσο καὶ πάνω στὸν ὀρθόδοξο κλῆρο τοῦ νησιοῦ⁴. Θὰ χρειαστεῖ, ἀκόμα, νὰ ἐρευνηθεῖ ὁ ρόλος τῶν διατάξεων καὶ τῶν κανόνων τῆς Συνόδου τοῦ Τριδέντου στὰ ἐκκλησιαστικὰ δικαστήρια τῆς βενετοκρατούμενης Ἀνατολῆς⁵.

1. Ζαχαρία Τσιρπανλῆ, Νέα στοιχεῖα σχετικὰ μὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία τῆς βενετοκρατούμενης Κρήτης (13ος - 17ος αἰ.) ἀπὸ ἀνέκδοτα βενετικὰ ἔγγραφα, *Ἑλληνικά* 20 (1967) σ. 59 - 60 καὶ 92 - 96: "*Spiritualia autem, secundum iura, sunt ista, scilicet: crimen heresis, sacrilegium, simonia, periurium, adulterium, questiones matrimoniales et quodlibet peccatum mortale, de quo temporalis pena non imponitur, sed spiritualis, et supradictis similia*" (β. π., σ. 93).

2. Σχετικὰ μὲ τὸν περιορισμὸ τῆς δικαιοδοσίας τῆς λατινικῆς ἱεραρχίας ἀπὸ τὶς βενετικὲς πολιτικὲς ἀρχές, βλ. Ζαχ. Τσιρπανλῆ, Νέα στοιχεῖα, καὶ G. Fedalto, *La chiesa latina*, vol. III, *Documenti veneziani*, Verona 1978, σ. 12 - 24 (ὅπου καὶ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία).

3. Βλ. τὴν ἐκθεση τοῦ παπικοῦ νούντσιου Alberto Bolognetti (Aldo Stella, *Chiesa e stato nelle relazioni dei nunzi pontifici a Venezia. Ricerche sul giurisdizionalismo veneziano dal XVI al XVIII secolo*, Città del Vaticano 1964, Studi e Testi 239, σ. 307) καὶ τὴν ἐκθεση τοῦ λατίνου ἀρχιεπισκόπου Κρήτης Θωμᾶ Contarini στὰ 1601 (περὶληπτικὰ στὸν Giorgio Hofmann, *La chiesa cattolica in Grecia (1600 - 1830)*, *Orientalia Christiana Periodica* 2 (1936), σ. 181, καὶ τὶς ἐπιφυλάξεις τοῦ Ζ. Τσιρπανλῆ, Νέα στοιχεῖα, σ. 68 σημ. 3).

4. Οἱ ὀρθόδοξοι παπάδες ποῦ δικάζονται δὲν ἀνήκουν, ὅπως πιστεύω, μόνο στὸν κλειστὸ ἀριθμὸ τῶν 130 παπάδων "*oillani*" τοῦ ἀρχιεπισκόπου, ἀλλὰ προέρχονται ἀπὸ ὅλο τὸν ὀρθόδοξο κλῆρο τοῦ νησιοῦ.

5. Εἶναι κι ἀπὸ ἄλλοῦ γνωστὴ ἡ ἀντίθεση τῆς Βενετίας στὶς προσπάθειες τοῦ Βατικανοῦ νὰ ἐφαρμοστοῦν οἱ συνοδικὲς ἀποφάσεις τῆς συνόδου τοῦ Τριδέντου στὶς κτή-

Ἐδῶ κλείνω τὰ διάφορα θέματα - προβλήματα πού, κατὰ τὴ γνώμη μου, θὰ χρειαστεῖ νὰ ἐξετάσει μὲ ἰδιαίτερη προσοχὴ ὁ μελλοντικὸς ἐκδότης τοῦ κώδικα. Σίγουρα ὁ ἐρευνητὴς θὰ προσθέσει καὶ ἄλλα στοιχεῖα στὴν ἱστοριογραφία καὶ στὴν ἱστορία τοῦ Δικαίου, πού ἐγὼ τώρα δὲν καταγράφω, ἀφοῦ δὲν εἶναι αὐτὸς ὁ σκοπὸς μου.

3. α) Οἱ δικαστές :

Ὅπως ἀνεφέρα παραπάνω, ἀρμόδιος δικαστὴς, ἀπὸ τὸν νόμο, ἦταν ὁ ἴδιος ὁ ἀρχιεπίσκοπος, πού ἀσκοῦσε αὐτὴ τὴν ἐξουσία εἴτε προσωπικὰ ὁ ἴδιος (χαρακτηριστικὰ : σὲ διοικητικὰ θέματα, σὲ ἐκδικάσεις κανονικῶν καὶ στὶς ἐφέσεις), εἴτε μέσῳ τοῦ βικαρίου του in spiritualibus. Στὶς ἀποφάσεις τοῦ κώδικα 20 ἐμφανίζονται ὡς δικαστὲς οἱ ἀρχιεπίσκοποι Thomas Contarenius καὶ Aloysius Grimani¹, ὁ vicarius generalis Valerius Archangelus, οἱ ἐπίσκοποι Χερρονήσου Ioannes Baptista Berna² καὶ Μυλοποτάμου Aloysius Bollandus³, ὁ Prothonotarius Apostolicus canonicus thesaurarius et vicarius in spiritualibus generalis Marcus Pasqualigo⁴, ὁ ἐπίσχος ἐπίσκοπος Μυλοποτάμου Dionysius Mederus⁵ καὶ ὁ S. Theologiae magister et canonicus et vicarius generalis archiepiscopi Nicolaus Molino. Μποροῦμε νὰ συμπεράνουμε πὼς οἱ ἐπίσκοποι - δικαστὲς (suffraganei τοῦ ἀρχιεπισκόπου) κατοικοῦσαν στὴν πρωτεύουσα τοῦ νησιοῦ καὶ βρίσκονταν στὴν ὑπηρεσία τοῦ ἐκάστοτε ἀρχιεπισκόπου.

β) Εἶδος τῶν ἀποφάσεων :

Ἦδη παραπάνω ἀναφέρθηκα στὶς περιπτώσεις ἐκεῖνες γιὰ τὶς ὁποῖες ἦταν ἀρμόδιο τὸ ἐκκλησιαστικὸ δικαστήριον. Σύμφωνα, λοιπόν, μὲ τὸ εἶδος

σεις της, βλ. Vittorio Peri, L'“incredibile risguardo” e l'“incredibile destrezza”. La resistenza di Venezia alle iniziative posttridentine della Santa Sede per i Greci dei suoi domini, στὸν τόμο *Venezia centro di mediazione tra Oriente e Occidente (secoli XV - XVI). Aspetti e problemi*, vol. II, Firenze 1977, σ. 599 - 625. Σὲ πολλές, ὅμως, ἀπὸ τὶς ἀποφάσεις πού περιέχονται στὸν κώδ. 20 καὶ ἀφορῶν ὑποθέσεις γάμων, ἀναφέρονται ρητὰ οἱ “*canones et decreta sacrosancti concilii Tridentini*”, πού ἦταν ὑποχρεωμένοι νὰ τοὺς τηροῦν καὶ οἱ ὀρθόδοξοι παπάδες. Τυχὸν μὴ τήρησή τους, συνεπαγόταν τὴν παραπομπὴ τοῦ παπᾶ σὲ δίκη καὶ σὲ πρόστιμο (βλ. π.χ. ἐνδεικτικὰ τὴν ἀπόφαση ἀρ. 59).

1. G. Fedalto, *La chiesa*, vol. II, σ. 108.

2. “*Ο. π.*”, σ. 79 (Ioannes Baptista Bernini).

3. “*Ο. π.*”, σ. 154.

4. Μετέπειτα ἐπίσκοπος Κεφαλληνίας, *δ. π.*, σ. 73.

5. “*Ο. π.*”, σ. 154 (Aloysius Medorus).

τους, καταγράφω τὸν ἀριθμὸ τῶν ἀποφάσεων (ἐκείνων ποὺ μᾶς σῶθηκε τὸ κείμενό τους καὶ ὄχι ἐκείνων ποὺ μᾶς εἶναι γνωστὲς ἀπ' τὸν Index).

Ἀρχιεπισκοπικὲς Ἀποφάσεις (Acta Archiepiscopali): σύνολο 12

α) Διοικητικὲς 2 β) Γιὰ τὰ κανονικάτα 8

γ) Κρίσεις αἰρετικῶν 1 δ) Ἀδειες γιὰ μοναχοποίηση 1

Ἀστικὲς Ἀποφάσεις (Sententiae civiles): σύνολο 60

α) Ὑποθέσεις κληρονομιάς καὶ ὀφειλῶν 5

β) Ὑποθέσεις γάμων :

β.α) Ἀκυρώσεις ἀρραβῶνων 2 β.β) Ἀκυρώσεις γάμων 24

β.γ) Χωρισμοί¹ 18 β.δ) Ἀναγνωρίσεις ἐγκυρότητας 8

β.ε) Ἀδειες γάμων 3

Ποινικὲς Ἀποφάσεις (Sententiae criminales): σύνολο 25

Ἐφέσεις (Appellationes): σύνολο 12

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΤΟΥ ΚΩΔΙΚΑ 20 ΤΟΥ ΑΚΤ

1. φ. 1^r 1598.7.; Ἀστικὴ ἀπόφαση γιὰ τὴν συνέχιση τῆς ἔγγαμης συμβίωσης ἀνάμεσα στὴ Μαριέττα Masadop(u)la καὶ τὸν Γεώργιο Mauromati (Μαυρομάτη), ἀπὸ τὸ χωριὸ Catto Pacithes (Πατσίδες)³, μέχρι τὴν δλοκλήρωση (*consummatio*) τοῦ γάμου τους.
2. φφ. 1^r- 2^r 1598.10.13 Ἀπόφαση τοῦ ἀρχιεπισκόπου πάνω στὴ διαμάχη τοῦ κανονικοῦ καὶ θησαυροφύλακα τῆς μητρόπολης Μάρκου Pasqualigo καὶ τοῦ ἡγουμένου τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ μοναστηριοῦ τοῦ Ἁγίου Παύλου τῆς πόλης τοῦ Χάνδακα fra Dionysii Bononiensis, σχετικὰ μὲ τὴν διεκδίκηση τῆς ἴδιας ἐκκλησίας.

1. Μὲ τὸν ὄρο «χωρισμός» δὲν ἐννοοῦμε «διαζύγιο» (*divortium*), ποὺ δὲν χορηγεῖται ἀπὸ τὴν Καθολικὴ Ἐκκλησία, ἀλλὰ τὴν ἄδεια νὰ διακοπεῖ (πρόσκαιρα ἢ μόνιμα) ἡ συζυγικὴ συμβίωση (*separatio tori, mensae et habitationis*).

2. Γιὰ τὴ μεταγραφή τῶν ὀνομάτων ἀκολούθησα τὸν ἐξῆς κανόνα: ἀντιγράφω πιστὰ τὸν λατινικὸ τύπο τοῦ ὀνόματος ὅπως καταγράφηκε στὸν κώδικα καὶ μέσα σὲ παρένθεση δίνω τὴν ἐλληνικὴ ἀπόδοση, ἂν μοῦ εἶναι γνωστὴ ἀπὸ ἄλλη πηγή. Γιὰ τὴ σημερινὴ ἐλληνικὴ ὀνομασία τῶν χωριῶν βοηθήθηκα ἀπὸ τὸ *Λεξικὸν Δήμων, Κοινοτήτων καὶ Οἰκισμῶν τῆς Ἑλλάδος, ἐπὶ τῇ βᾶσει τῆς ἀπογραφῆς τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ ἔτους 1961*, ἐκδ. Ἐθνικῆς Στατιστικῆς Ὑπηρεσίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθῆναι 1963 (ΑΔΚ, στὴ συνέχεια, μὲ παραπομπὴ στὴ σελίδα).

3. Βλ. ΑΔΚ σ. 223 καὶ Ζαχ. Τσιρπανλῆ, Νέα στοιχεῖα, σ. 50, σημ. 7 τῆς σελ. 49.

3. φφ. 2r-v 1598.10.13 Ἀκύρωση τοῦ δευτέρου γάμου τοῦ Θεοδωρίνου τοῦ ποτὲ παπᾶ Κωνσταντίνου Brazzali ἀπὸ τὴν Κυδωνία καὶ τῆς Σοφίας Sclavopulae (Σκλάβου) ἀπὸ τὸ χωριὸ Novo (Καινούργιο), ἐπειδὴ ἡ πρώτη σύζυγος τοῦ Θεοδωρίνου, Ergina Vassilopula, ἀπὸ τὸ χωριὸ Galipe (Γάλιπε), βρίσκεται ἐν ζωῇ. Ὁ Θεοδωρίνος καταδικάζεται γιὰ διγαμία σὲ 5 χρόνια κάτεργο (*ad triremas remigandum*).
4. φφ. 2v-3v 1598.12.22 Ἀστική ἀπόφαση ὑπὲρ τῆς Εὐγενίας τοῦ Ἐμμανουήλ Davigonza καὶ συζύγου τοῦ Ἐμμανουήλ Zuctugna, ἀπὸ τὸ χωριὸ Assari, γιὰ κληρονομικὲς διαφορὲς ποὺ ἔχει μὲ τὴν ἀδελφή της Ergina.
5. φφ. 3v-4r 1599.5.25 Καταδικαστική ἀπόφαση ἐναντίον τῆς Μαριέττας, κόρης τοῦ Ἰωάννη Vardae (Βάρδα) καὶ συζύγου τοῦ Γεωργίου Olivì, γιὰ μοιχεία. Διατάσσεται ὁ χωρισμὸς τοῦ ζευγαριοῦ καὶ ἡ Μαριέττα χάνει τὰ δικαιώματά της ἀπὸ τὴν προίκα της.
6. φφ. 4r-v 1599.5.26 Ἀπόφαση μὲ τὴν ὁποία καταδικάζεται ὁ παπᾶς Ἰωάννης Chinigo (Κυνηγός) σὲ πρόστιμο 2 τσεκινίων, ὑπὲρ τοῦ παρεκκλησίου τῆς εἰκόνας τῆς Παναγίας στὴ Μητρόπολη τῆς Κρήτης, ἐπειδὴ συκοφάντησε καὶ δυσφήμησε τὴν Ἀνέττα ἢ Ἀνέζα σύζυγο Ἰωάννη Selavo (Σκλάβου). Ἀναφέρεται ὡς πρωτοπαπᾶς (*huius civitatis*) ὁ Ἀνδρέας Amoreo.
7. φ. 4v 1599.9.29 Ἀπόφαση μὲ τὴν ὁποία καταδικάζεται ὁ ἱερέας κανονικὸς Λαυρέντιος Armacola (Ἀρμακόλας) σὲ πρόστιμο τριῶν χρυσῶν τσεκινίων, ὕστερα ἀπὸ μήνυση τοῦ Γάσπαρ Toni(;). Δὲν ἀναφέρεται ἡ κατηγορία.
8. φ. 5r 1599.9.30 Δεύτερη καταδικαστικὴ ἀπόφαση ἐναντίον τοῦ ἱερέα Λαυρεντίου Ἀρμακόλα σὲ πρόστιμο ἑπτὰ τσεκινίων καὶ σὲ ὀκτάμηνη «ἀργία», ὕστερα ἀπὸ ἔφεση τοῦ Γάσπαρ Toni. Ἡ κατηγορία : Ὁ Λ.Α. πρόσβαλε τὸν Γ.Τ. μπροστὰ σὲ ἄλλους κληρικούς.
9. φφ. 5v-6r 1599.10.3 Ἀφορισμὸς τῆς Ἑλένης Dacipropulae (De Cipris - Δεσύπρης), συζύγου Νικολάου Νοταρᾶ, ἐπειδὴ ἐγκατέλειψε χωρὶς κανένα λόγο τὴ συζυγικὴ στέγη.
10. φ. 6r 1599.10.5 Ἀπόφαση μὲ τὴν ὁποία καταδικάζεται σὲ ὀκτάμηνη «ἀργία» ὁ παπᾶς Νικόλαος Parigori (Παρηγόρης), ἐφημέριος τῆς Παναγίας τῆς Πανυμνήτου,

- ἐπειδὴ καταράστηκε, στὴ διάρκεια Θείας Λειτουργίας, τὸν Ἑμμανουήλ Armachi. Ἡ καταγγελία προερχόταν ἀπὸ τὸν Μιχαήλ Amoreo, ποῦ ἐκτελοῦσε χρέη vice protopapatis.
11. φφ. 6^v-7^r 1599.12.17 Ἀστική ἀπόφαση σχετικά μὲ τὴ διαμάχη μεταξὺ τῶν κανονικῶν Κρήτης Φραγκίσκου Pisani (ἀπὸ τὴ Νάξο) καὶ Ἰωάννη Cassimatae (Κασσιμάτης) γιὰ ἓνα ἀμπέλι τῶν κανονικῶν. Τὸ ἀμπέλι βρισκόταν στὴν περιοχή τοῦ χωριοῦ Catto Marathiti¹, στὴ θέση "sto Soro".
12. φ. 7^{r-v} 1599.9.13². Ἀπόφαση μὲ τὴν ὁποία καταδικάζεται ὁ ἱερομόναχος Ἰωαννίκιος Dhessus "ad praesens habitans in rure Arcadiae"³ σὲ καθάρωση, μὲ προβλεπόμενη ποινὴ 6 χρόνια στὸ κάτεργο σὲ περίπτωση ποῦ ἱερουργήσει, ἐπειδὴ ἰδιοποιήθηκε μὲ δόλο ἓνα ἀμπέλι ἰδιοκτησίας τῆς ἐπισκοπῆς Ἀρκαδίας. Κατήγορος - μνηστὴς ὁ ἱερέας Γεώργιος Scardena, οἰκονόμος τῆς ἐπισκοπῆς Ἀρκαδίας.
13. φ. 7^v 1607.1.⁴ Ἀπόφαση τοῦ ἀρχιεπισκόπου Θωμᾶ Contarenì, μὲ τὴν ὁποία ἀποφυλακίζεται ὁ ἱερομόναχος Ἰωαννίκιος, ἐνῶ ἡ ποινὴ τῆς καθάρωσης παραμένει σὲ ἰσχύ.
14. φ. 7^v 1600.5.5 Ἀπόφαση μὲ τὴν ὁποία ὑποχρεώνεται ὁ ἱερέας Ἰάκωβος de Zanetis νὰ ἐπιστρέψει στὸν ἀδελφὸ του Δαβίδ τίς 120 libras ποῦ τοῦ χρωσᾷ.
15. φφ. 8^r-9^v Ἀπόφαση τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κρήτης, μὲ τὴν ὁποία ὑποχρεώνεται ὁ ἐπίσκοπος Σητείας καὶ Ἱεράπετρας Ἀλέξανδρος de Turre νὰ ἐπιστρέψει στὸν Νικόλαο Sirigo (Συρίγο), πατέρα τοῦ νεκροῦ πιά ἱερέα Βαρθολομαίου Συρίγου (*praepositi ecclesiae Hierapetrensìs*),

1. Ἡ ὑπαρξὴ τοῦ χωριοῦ μαρτυρεῖται στὸν Zaccaria Tsirpanlis, Una fonte della storia religiosa di Creta veneziana nella Biblioteca di S. Marco, *Miscellanea Marciana di Studi Bessarionei*, Padova 1976, σ. 426. Τοῦ ἴδιου, Νέα στοιχεῖα, σ. 100.

2. Ἡ ἀπόφαση αὐτὴ θὰ ἀντιγράφτηκε στὸν κώδικα σὲ μιὰ δεύτερη φάση, ἐπειδὴ, πιθανόν, νὰ εἶχε ξεχαστεῖ. Αὐτὸ διαπιστώνεται καὶ ἀπὸ τὴν ἀπόφαση ποῦ ἀκολουθεῖ.

3. Γιὰ τὸ χωριὸ Ἀρκαδία, βλ. Ζαχ. Τσιρπανλῆ, Νέα στοιχεῖα, σ. 49 σημ. 2 καὶ σ. 51 σημ. 2.

4. Τὸ «1607» εἶναι σίγουρα λάθος (ἀντὶ τοῦ «1600»), ἀφοῦ στὰ 1607 δὲν εἶναι πιά ἀρχιεπίσκοπος ὁ Thomas Contarenus. Δὲν ἀναφέρεται ἡ ἡμερομηνία.

- τὰ 3213 ὑπέρπυρα, ποὺ προέρχονταν ἀπὸ τὴν κληρονομιά τοῦ πρώην ἐπισκόπου Σοφιανοῦ Εὐδαιμονογιάννη.
16. φ. 9r-v 1600.5.28 Ἀπόφαση μὲ τὴν ὁποία ἐλευθερώνεται ἀπὸ τὴ φυλακὴ καὶ τὴν κατηγορία ὁ παπὰς Μιχαὴλ Bonus, ποὺ εἶχε καταδικαστεῖ, ἐπειδὴ πάντρεψε σὲ δεῦτερο γάμο τὴν κόρη του Νικολέττα μὲ τὸν Ἰωάννη Galiriano, ἐνῶ βρισκόταν σὲ ζωὴ ὁ πρῶτος τῆς σύζυγος Νικόλαος Mosco (Μόσχος).
17. φφ. 9v-10r 1600.6.7 Ἀπόφαση μὲ τὴν ὁποία καταδικάζεται ὁ Νικόλαος Μόσχος (βλ. ἀπόφαση ἀρ. 16) σὲ πρόστιμο 15 χρυσῶν τσεκινίων, ἐπειδὴ προχώρησε σὲ δεῦτερο γάμο, ἐνῶ ζοῦσε ἡ πρώτη του γυναίκα, χωρὶς νὰ περιμένει τὴν ἀπόφαση τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου (ποὺ ἀκύρωσε τὸν πρῶτο γάμο;). Ὁ Ν.Μ. λέγεται καὶ «Ποντίκης» καὶ εἶναι κάτοικος τοῦ χωριοῦ Mogho (Μοχός)¹.
18. φφ. 10r-11r 1600.6.28 Ἀπόφαση μὲ τὴν ὁποία καθαιρεῖται, ἐξορίζεται ἐφ' ὄρου ζωῆς, προκηρύσσεται καὶ καταδικάζεται στὰ κάτεργα ὁ παπὰς Ἰωάννης Δσμιανός, κτήτορας τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Δημητρίου στὸ Borgo, ἐπειδὴ δραπέτευσε ἀπὸ τὴ φυλακὴ ὅπου βρισκόταν γιὰ νὰ προσαχθεῖ σὲ δίκη μὲ κατηγορία τὴν καταπάτηση τῆς ἀρχιεπισκοπικῆς δικαιοδοσίας.
19. φ. 11r-v 1600.7.9 - 11 Ἄδεια ἀπὸ τὸν ἀρχιεπίσκοπο στὴν Ἰουστίνα Dandulam, σύζυγο τοῦ Φραγκίσκου Gen, νὰ ἀποτραβηχτεῖ στὸ μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Ἱερωνύμου, μὲ σύμφωνη γνώμη τοῦ συζύγου τῆς. Ἀκολουθεῖ στὰ ἑλληνικά, μὲ λατινικούς χαρακτῆρες ἢ μοναστικὴ τῆς ὁμολογία καὶ σχετικὴ πιστοποίηση.
20. φ. 12r-v 1600.9.10 Ἀπόφαση τοῦ ἀρχιεπισκόπου, ὕστερα ἀπὸ αἴτηση τοῦ ἡγουμένου τῆς μονῆς τῶν Δομηνικανῶν Παύλου Forliviensis, νὰ περάσει ἡ Ἀδελφότητα τοῦ Ὀνόματος τοῦ Ἰησοῦ, ποὺ ὑφίσταται στὴν ἐκκλησία τῆς Ἁγίας Βαρβάρας τῶν Φραγκισκανῶν, στὴν ἐκκλησία τῆς Ἁγίας Μαρίας Μαγδαληνῆς τῶν Δομηνικανῶν στὸ Ρέθυμνο.

1. *ΑΔΚ*, σ. 262 καὶ *Ζαχ. Τσιρπανλῆ, Τὸ κληροδότημα τοῦ καρδωαλίου Βησσαρίωνος γιὰ τοὺς φιλενωτικούς τῆς βενετοκρατούμενης Κρήτης (1439 - 17ος αἰ.)*, Θεσσαλονίκη 1967, σ. 233 σημ. 5.

21. φφ. 12^v-13^v 1598.6.16, ἰνδ. 11 Ἀπόφαση μετὴν ὅποια ἀκυρώνεται ὁ γάμος τοῦ Μιχαήλ Scordilli (Σκορδίλλη) καὶ τῆς Εὐγένειας Servopulae, ἐξαιτίας ἀνικανότητος (*frigiditatem*) τοῦ συζύγου, στὸν ὅποιο ἀπαγορεύεται μελλοντικὸς γάμος, ἐνῶ χορηγεῖται σχετικὴ ἄδεια στὴν Εὐγένεια. Καὶ οἱ δύο ἀναφέρονται ὡς κάτοικοι τοῦ χωριοῦ Axenti¹.
22. φφ. 13^v-14^r Ἀπόφαση μετὴν ὅποια ἐπιτρέπεται ὁ χωρισμὸς τοῦ Κωνσταντίνου Δρόσου ἀπὸ τῆς σύζυγόν του Agnetem, κόρη τοῦ πατρὸς Ἰωάννη Sigano (Σιγανοῦ) ἀπὸ τὸ χωριὸν Thrapsano (Θραψανόν), ἐπειδὴ ἡ σύζυγος ἔχει καταδικαστεῖ γιὰ μοιχεία καὶ γιὰ τοῦτο προκηρύσσεται γιὰ 5 χρόνια.
23. φφ. 14^v-15^r 1600.12.15 Ἀπόφαση μετὴν ὅποια ἐπιτρέπεται ὁ χωρισμὸς τοῦ Νικολάου Coressii (Κορέση) ἀπὸ τῆς σύζυγόν του Μαρίνας, κόρη τοῦ Ἰωάννη Banduli (ἢ Danduli;), ἀπὸ τὸ χωριὸν Gierudi(;), λόγῳ μοιχείας τῆς Μαρίνας, ποὺ καταδικάζεται.
24. φ. 15^{r-v} 1601.2.14, ἰνδ. 14 Ἀπόφαση μετὴν ὅποια καταδικάζεται ὁ παπᾶς Γεώργιος Rughopani, ἀπὸ τὸ χωριὸν Arcanes Petrea (Ἀρχάνες), σὲ πενταετῆ ἀργία καὶ σὲ ἐξορία ἀπὸ τὸ χωριὸν του, ἐπειδὴ κατηγορήθηκε ἀπὸ τῆς Μαρίας, σύζυγον τοῦ πατρὸς Aretij Gloria, γιὰ κάποιες παραβάσεις ποὺ δὲν ἀναφέρονται.
25. φφ. 15^v-16^r 1601.3.28 Ἐπιστολὴ τοῦ πατρὸς Γεωργίου Rughopani πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον, μετὴν ὅποια ζητᾷ ἔλεος καὶ συγγνώμην γιὰ τὴν διαγωγή του καὶ καταθέτει 15 χρυσὰ τσεκίλια ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Τίτου.
26. φ. 16^r 1601.3.30 Ἀπόφαση τοῦ ἀρχιεπισκόπου, μετὴν ὅποια χορηγεῖται ἄφεση στὸν πατᾶ Γεώργιο Rughopani.
27. φφ. 16^v-17^r 1601.2.17 Ἀπόφαση μετὴν ὅποια ἐπιτρέπεται στὴν Ἑλένη Decipropulam (Δεσύπρη· βλ. ἀπόφαση ἀρ. 9) νὰ χωρίσει ἀπὸ τὸν ἄντρα της Νικόλαο Νοταρᾶ, ἐπειδὴ ὁ δεῦτερος τὴν κακομετάχειρίζεται καὶ διέπραξε μοιχεία.
28. φ. 17^r 1601.2.17 Αἴτηση τῆς Μαριέττας, κόρης τοῦ ποτῆ Νικολοῦ Staurofero καὶ συζύγου τοῦ Ἰωάννη Pazzola, μετὴν ὅποια ζητεῖ ἀπὸ τὸ δικαστήριον νὰ ἀποσυρθεῖ ἢ παλαιότερη μὴνυση ποὺ εἶχε καταθέσει ἐναντίον

1. Τὸ χωριὸν Axendi ἀναφέρεται καὶ ἀπὸ τὸν Ζαχ. Τσιρπανλῆ, Νέα στοιχεῖα, σ. 105.

- τοῦ συζύγου της, κατηγορώντας τον για παράνομη συμβίωση (*concubinatio*). Συνοδεύει τὴν αἴτηση μιᾶς δήλωσης τοῦ I.P. με τὴν ὁποία ὑπόσχεται νὰ μὴ διαπράξει ἄλλο παρόμοιο παράπτωμα. Χορηγεῖται ἄφεση στὸν I.P. ἀπὸ τὸν ἀφορισμὸ στὸν ὁποῖο εἶχε καταδικαστεῖ.
29. φ. 17^v 1601.3.30 Ἀπόφαση με τὴν ὁποία καταδικάζεται ὁ παπὰς Νικόλαος Coroneo (Κορωναῖος) σὲ πρόστιμο 7 χρυσῶν τσεκινίων. Δὲν ἀναγράφεται ἡ κατηγορία.
30. φ. 18^{r-v} 1601.3.30 Ἀπόφαση με τὴν ὁποία καταδικάζεται σὲ τριετῆ ἀργία καὶ σὲ πρόστιμο 12 χρυσῶν τσεκινίων ὁ παπὰς Μανουῖσος Cudumni (Κουδουμνῆς) ὕστερα ἀπὸ μὴνυση πού κατάθεσε ἐναντίον του ὁ παπὰς Νικόλαος Megaloconomu (Μεγαλοκονόμος) γιὰ κλοπὴ καὶ γιὰ εἰσπήδηση.
31. φφ. 18^v-19^r 1601.4.6 Αἴτηση τοῦ παπᾶ Μανουῖσου Κουδουμνῆ στὸν ἀρχιεπίσκοπο γιὰ συγγνώμη καὶ ἔλεος, με τὴν εὐκαιρία τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδας. Ὁ ἀρχιεπίσκοπος χορηγεῖ ἄφεση ἀπὸ τὴν ποινὴ τῆς ἀργίας.
32. φ. 19^{r-v} 1601.4.3 Ἀπόφαση με τὴν ὁποία καταδικάζεται ὁ παπὰς Γεώργιος Gloria σὲ πρόστιμο 6 χρυσῶν τσεκινίων καὶ σὲ νηστεία, ὕστερα ἀπὸ μὴνυση πού κατάθεσε ἐναντίον του ὁ παπὰς Γεώργιος Ἀξώτης Rughopani. Δὲν ἀναγράφεται ἡ κατηγορία.
33. φφ. 19^v-20^r 1601.4.29 Ἀπόφαση με τὴν ὁποία ἐπιτρέπεται ὁ χωρισμὸς τοῦ Sancto Valentino de Carpo ἀπὸ τὴ Μάλτα (Miletan), ἀπὸ τὴ σύζυγό του Ἀνεζίνα, κόρη τοῦ Ἱερωνύμου ἀπὸ τὸ Μιλάνο (Mediolanensem), ἐξαιτίας τῆς μοιχείας πού διέπραξε ἡ δεύτερη. Γι' αὐτὸν τὸ λόγο ἐξορίζεται γιὰ 2 χρόνια.
34. φ. 20^r 1601.9.12 Ἀπόφαση τοῦ ἀρχιεπισκόπου με τὴν ὁποία χορηγεῖται ἄφεση στὸν βενετὸ Ἱερώνυμο Moracio, πού βρισκόταν στὴ φυλακὴ γιὰ κάποιο παράπτωμα.
35. φ. 20^{r-v} 1601.9.22 Ἀπόφαση με τὴν ὁποία ἀκυρώνεται ὁ γάμος τοῦ Μάρκου de Canalis καὶ τῆς Ἰσαβέλλας Trulinopulae, κόρης τοῦ ποτὲ Ἰωάννη Trulino, ἀπὸ τὸ χωριὸ Ascus (Ἀσκού). Ὁ πρῶτος καταδικάζεται νὰ πληρώσει στὴν Ἰσαβέλλα 1200 ὑπέρπυρα γιὰ νὰ μπόρεσει νὰ ξαναπαντρευτεῖ. Ὡς λόγιοι ἀκυρότητας τοῦ

- γάμου ἀναφέρονται ὁ φόβος καὶ ἡ βία κάτω ἀπὸ τὰ ὁποῖα εἶχε τελεστεῖ τὸ μυστήριον.
36. φ. 21^r 1601.10.17 Ἀπόφαση τοῦ ἀρχιεπισκόπου μετὰ τὴν ὁποία χορηγεῖται ἄφεση στὸν παπᾶ Ἰωάννη Ghandachiti (Χανδακίτη) ἀπὸ παλαιότερη ποινὴ πού τοῦ εἶχε ἐπιβάλλει τὸ δικαστήριον, ἀφοῦ κατάθεσε 5 τσεκίγια γιὰ τὴ Μητρόπολη.
37. φ. 21^{r-v} 1601.10.27 Ἀπόφαση μετὰ τὴν ὁποία ἀκυρώνεται ὁ γάμος τοῦ Μητᾶ Pelesani καὶ τῆς Παπαδοῦλας Παπαδοπούλας, ἀπὸ τὸ χωριὸ Ἁγία Βαρβάρα, ἐπειδὴ τὸ μυστήριον εἶχε τελεστεῖ κάτω ἀπὸ συνθήκες φόβου καὶ βίας.
38. φφ. 21^{v-22^r} 1601.11.28 Ἀπόφαση τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κρήτης σχετικὰ μετὰ τὰ εἰσοδήματα τῆς ἐπισκοπῆς Ἀρκαδίας, πού οἱ ἱερεῖς Ἄγγελος Gozzadini καὶ Λαυρέντιος Ἀρμακόλας διεκδικοῦν τὴ διαχείρισή τους (*thesauraria*).
39. φ. 22^{r-v} 1602.1.15 Ἀπόφαση μετὰ τὴν ὁποία καταδικάζεται ὁ παπᾶς Μακάριος Zarghara σὲ πρόστιμο 12 χρυσῶν τσεκινίων, ἐπειδὴ στὸ χωριὸ Elea (Ἐλαία) συζεῖ μετὰ κάποια γυναίκα (Μαρούλα Donopula) καὶ ἀπὸ τὴν ὁποία ἀπέκτησε δυὸ παιδιά, χωρὶς νὰ πάψει νὰ ἱερουργεῖ. Ὁ παπᾶ-Μακάριος κατηγορεῖται, ἀκόμα, γιὰ παράλειψη αἴτησης ἄδειας γιὰ τέλεση γάμων. Διατάσσεται νὰ διώξει τὴ γυναίκα ἐκείνη ἀπὸ κοντὰ του, ὑπὸ ποινὴ ἀφορισμοῦ.
40. φ. 23^r 1602.1.15 Ἀπόφαση μετὰ τὴν ὁποία ἀκυρώνεται ὁ γάμος τοῦ Δημήτρη Scordili (Σκορδίλη), ἀπὸ τὸ χωριὸ Καβροχώρι, καὶ τῆς Ergina, κόρης τοῦ παπᾶ Νικολάου Πρωτοψάλτη, ἐξαιτίας ἀνικανότητος τοῦ Δ.Σ., στὸν ὁποῖο καὶ ἀπαγορεύεται μελλοντικὸς γάμος.
41. φ. 23^v 1602.5.14 Ἀπόφαση μετὰ τὴν ὁποία ἀκυρώνεται ὁ γάμος τοῦ Menechino Seritii καὶ τῆς Μαρριέττας Avramopulae ἀπὸ τὸ χωριὸ Castro Novo (Καινούργιον), ἐπειδὴ, ὅταν τελέστηκε ὁ γάμος, ἡ Μ.Α. ἦταν ἀνήλικη.
42. φ. 24^{r-v} 1602.6.2 Ἀπόφαση τοῦ ἀρχιεπισκόπου, μετὰ τὴν ὁποία δίνεται ἓνα σπίτι στὸ χωριὸ Κάτω Μαραθίτη στὸν ἱερέα Δομήνικο Mudatium, δεκάνο τῆς μητρόπολης. Τὸ σπίτι, πού ἀνῆκε στὰ εἰσοδήματα τοῦ κανονι-

- κάτου τοῦ δεκάνου, τὸ διεκδικοῦσε καὶ ὁ ἱερέας Ἰωάννης Κασσιμάτης, κανονικὸς τῆς μητρόπολης, (κανονικὸς) τοῦ τίτλου τοῦ Ἁγίου Νικολάου.
43. φφ. 24^v-25^r 1602.7.19 Ἀπόφαση μετὰ τὴν ὁποία διατάσσεται ὁ ἱερέας Ἄγγελος Gozzadini (Γοζαδίνος) νὰ ἐπιστρέψει στὸν Νικόλαο Συρίγο τὰ 675 ὑπέρπυρα ποῦ τοῦ χρωστᾷ.
44. φ. 25^{r-v} 1602.8.25 Ἀπόφαση μετὰ τὴν ὁποία ἡ ἡγουμένη τοῦ μοναστηριοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Agneta Quirinopula (Quirini) ὑποχρεώνεται νὰ ἐπιστρέψει μέρος ἀπὸ τὶς 600 libras καὶ τὰ 29 χρυσὰ τσεκίγια ποῦ εἶχε δώσει στὴ μονὴ ὁ Ρόκκος Silvius, ὅταν μπῆκαν στὸ μοναστήρι οἱ δύο του κόρες Βικτωρία καὶ Ἄντωνία. Ὁ P. Silvius ἀναφέρεται ὡς «*medicus cherurgus*».
45. φφ. 25^v-26^r 1603.1.19 Ἀπόφαση τοῦ ἀρχιεπισκόπου μετὰ τὴν ὁποία ἀνακαλεῖται καὶ ἀκυρώνεται προηγούμενη ἀπόφαση τοῦ κανονικοῦ καὶ βικαρίου τῆς ἐπισκοπῆς Καλαμώννα Φραγκίσκου Gritti, ποῦ εἶχε ἀπαγορεύσει στοὺς ἱερεῖς Ventura Thorigianum καὶ Νικόλαο Mudatium (κανονικὸ καὶ ἐφημέριο, ἀντίστοιχα, τῆς ἐπισκοπῆς Μυλοποτάμου) νὰ ἱεουργοῦν μέσα στὰ ἔθρια τῆς ἐπισκοπῆς Καλαμώννα.
46. φφ. 26^r-27^v 1603.2.16 Ἀπόφαση μετὰ τὴν ὁποία κρίνεται ὡς ἔγκυρος ὁ γάμος τοῦ Ἐμμανουὴλ Vlasto (Βλαστοῦ) τοῦ Πέτρου καὶ τῆς Andriola Pisanopulae (Pisani), ἀπὸ τὸ χωριὸ Macriticho (Μακρὸς Τοῖχος). Ἡ A. P. εἶχε προσφύγει στὸ δικαστήριον μετὰ σκοπὸ νὰ ἀκυρωθεῖ ὁ γάμος τῆς, μετὰ δικαιολογία τῆ μικρῆ ἡλικίας ποῦ εἶχε ὅταν παντρεύτηκε. Ὁ Βλαστός ὑποχρεώνεται νὰ χτίσει γιὰ τὴν οἰκογένειά του ξεχωριστὸ σπιτὶ ἀπὸ ἐκεῖνο τῶν γονιῶν του, στὸ ὁποῖο ἀπαγορεύεται, γιὰ δύο χρόνια, ἡ εἴσοδος στὴ μητέρα του Νεραντζιά Calacopula. Τὸ μυστήριον τὸ εἶχε τελέσει ὁ παπάς Μακάριος Delacida, «*commorante in monasterio Sancti Pandii*» (Ἁγιοὶ Πάντες).
47. φ. 27^{r-v} 1603.7.4 Ἀπόφαση μετὰ τὴν ὁποία ἀκυρώνεται ὁ γάμος τοῦ Στεφάνου Paulini καὶ τῆς Στυλιανῆς Vlastopulae (Βλαστοῦ), ἐξαιτίας τῆς βίας καὶ τοῦ φόβου κάτω ἀπὸ τὰ ὁποῖα τελέστηκε τὸ μυστήριον.
48. φφ. 27^v-28^r 1603.11.19 Ἀπόφαση μετὰ τὴν ὁποία ἀκυρώνεται ὁ γάμος τοῦ Νικολάου Zangaropuli καὶ τῆς Ζαμπέτας,

- κόρης τοῦ Μιχαήλ Mauritio, ἀπὸ τὰ χωριά Axendi καὶ Zaesidhoghori(;), ἀντίστοιχα, λόγῳ τῆς ἀνηλικιότητος τῆς Z. M.
49. φ. 28^r 1603.12.10 Ἐδεια στὴν Eliam Cassimatopulam (Ἐλένη Κασσιμάτη) νὰ τελέσει τὸν γάμο της στὴν ἐνορία τοῦ Προφήτη Ἡλία, μὲ τὸν Νικόλαο Στάθη, λεγόμενον Chiturghioti, ἐπειδὴ ἦταν ἄκυρος καὶ ἀνυπόστατος ὁ γάμος της μὲ τὸν Γεώργιο Casti (Costi;).
50. φ. 28^v 1604.1.9 Ἀπόφαση μὲ τὴν ὁποία ἀκυρώνεται ὁ γάμος τοῦ Μιχαήλ Russopuli, ἀπὸ τὸ χωριὸ Saro (Ζαρός), καὶ τῆς Μαριέττας Carnavopulae, ἀπὸ τὸ χωριὸ Paliarna, ἐπειδὴ, ὅταν τελέστηκε ὁ γάμος, ἡ Μαριέττα ἦταν ἀνήλικη.
51. φ. 29^{r-v} 1604.1.18 Ἀπόφαση μὲ τὴν ὁποία ἐπιτρέπεται ὁ χωρισμὸς τοῦ magister Ἀντωνίου Salamoni ἀπὸ τῆ σύζυγό του Μαρούλα Aristandopulam, ἐξαιτίας τῆς μοιχείας ποὺ διέπραξε ἡ δεύτερη. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸν ἐξορίζεται γιὰ πέντε χρόνια ἀπὸ τὴν πόλη.
52. φφ. 29^v-30^r 1604.2.27 Ἀπόφαση μὲ τὴν ὁποία ὁ παπᾶς Νικόλαος Παρηγόρης (βλ. ἀπόφαση ἀρ. 10) καταδικάζεται σὲ πρόστιμο δέκα χρυσῶν τσεκινίων καὶ σὲ τριετῆ ἀργία, ἐπειδὴ, ἀπὸ μίσος, ἀρνήθηκε νὰ κηδέψει τὸν γιὸ τοῦ μηνυτῆ magister Francisci Cornelii.
53. φ. 30^{r-v} 1604.3.2 Ἀπόφαση τοῦ ἐπισκόπου, μὲ τὴν ὁποία τὸ προηγούμενον πρόστιμο τῶν δέκα τσεκινίων ἐλαττώνεται σὲ ἕξι, ὕστερα ἀπὸ παράκληση τοῦ παπᾶ Νικόλα Παρηγόρη.
54. φφ. 30^v-31^r 1604.3.14 Ἀπόφαση μὲ τὴν ὁποία ἀκυρώνεται ὁ γάμος τοῦ διακόνου Νικολάου Casavà (Κακαβᾶ) καὶ τῆς Μαγδαληνῆς Capellopulae, ἐπειδὴ τελέστηκε στὰ κρυφά (*clandestinitatis*). Δίνεται στὸν Ν. Κ. τὸ δικαίωμα νὰ προχωρήσει σὲ ἄλλο γάμο ἢ νὰ προχωρήσει στὸν ἀνώτερο βαθμὸ τῆς ἱερωσύνης, «*servatis solemnitatibus Sacri Concilii Tridentini et ab Ecclesia Catholica requisitis*»¹. Ἡ Μαγδαληνὴ φαίνεται συνδεδεμένη, κιάλας, μὲ κάποιον Ἀνδρέα Zeno.

1. Ἀπὸ τὴ φύση του, τὸ κείμενον τῶν ἀποφάσεων δὲν μᾶς δίνει ὅλα τὰ ἀπαραίτητα στοιχεῖα γιὰ νὰ διακρίνομε ἀν συνέτρεχαν ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ λόγοι ποὺ θὰ καθιστοῦσαν τὸν γάμο ἄκυρο καὶ ἀνυπόστατο (*matrimonium nullum et invalidum*). Πρά-

55. φ. 31^r 1604.3.23 Ἀπόφαση με τὴν ὁποία χορηγεῖται ἄφεση στὸν παπὰ Νικόλαο Παρηγόρη ἀπὸ τὴν ποινὴ τῆς ἀργίας (βλ. ἀποφάσεις ἀρ. 52 - 53).
56. φ. 31^{r-v} 1604.4.20 Ἀπόφαση με τὴν ὁποία ἀκυρώνεται ὁ γάμος τοῦ Μιχαήλ Marani καὶ τῆς Κατερίνας Politopulae (Πολίτη), ἐπειδὴ τελέστηκε στὰ κρυφά. Ὅπως καὶ στὴν ἀπόφαση ἀρ. 54, ἡ ἀπόφαση λαμβάνεται με βάση τοὺς κανόνες καὶ τὶς διατάξεις τῆς συνόδου τοῦ Τριδέντου.
57. φφ. 31^v-32^r 1604.6.8 Ἀπόφαση με τὴν ὁποία καταδικάζεται σὲ πρόστιμο τεσσάρων χρυσῶν τσεκινίων ὁ Σωφρόνιος Betti, ἐπειδὴ μῆνυσε με ψεύτικη κατηγορία τὸν Δανιὴλ Canetum τοῦ Πέτρου.
58. φ. 32^{r-v} 1604.10.8 Ἀπόφαση με τὴν ὁποία ἀκυρώνεται ὁ γάμος τοῦ Γεωργίου Venezia καὶ τῆς Μαρίας Cibragopulae, ἀπὸ τὸ χωριὸ Saro (Ζαρός), ἐξαιτίας ἀνηλικιότητος τῆς Μαρίας.
59. φφ. 32^v-33^r 1604.10.8 Ἀπόφαση με τὴν ὁποία καταδικάζεται ὁ παπὰς Ἀποστόλης Gialina, ἐφημέριος τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἁγίας Εἰρήνης τοῦ χωριοῦ Cazzaba (Κατσαμπᾶς), ἐπειδὴ τέλεσε χωρὶς ἄδεια καὶ λαθραῖα τὸν γάμο τοῦ Μιχαήλ Marano καὶ τῆς Κατερίνας Politopulae (βλ. ἀπόφαση ἀρ. 56), κατὰ παράβαση τῶν κανόνων καὶ τῶν διατάξεων τῆς συνόδου τοῦ Τριδέντου, σὲ πρόστιμο 6 χρυσῶν τσεκινίων καὶ σὲ διετῆ ἀργία.
60. φ. 33^{r-v} 1604.10.29 Ἀπόφαση τοῦ ἀρχιεπισκόπου με τὴν ὁποία χορηγεῖται ἄφεση στὸν παπὰ Ἀποστόλη Gialina ἀπὸ τὴν ποινὴ τῆς ἀργίας, ὕστερα ἀπὸ αἴτησή του.

γματι, μνημονεύονται ἀπὸ τὸ κείμενο ὅλα τὰ "acta adducta, deducta, allegata et probata" ποὺ παρουσιάζουν οἱ ἐνδιαφερόμενοι στοὺς δικαστὲς (ὄχι μόνο σ' αὐτὴ ἀλλὰ καὶ σὲ ὅλες τὶς ἄλλες περιπτώσεις) καὶ ποὺ ἔχουν χαθεῖ με ὅλο τὸ ὑπόλοιπο ἀρχεῖο τῆς Λατινικῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Κρήτης. Γνωρίζουμε πὼς τὸ «κρυφὸ» καὶ «λαθραῖο» ἐνὸς γάμου (ἐκτὸς κι ἂν ἐπρόκειτο γιὰ «ἀρπαγὴ», raptus) δὲν ἀποτελοῦσαν λόγους γιὰ ἀκύρωση ἐνὸς γάμου οὔτε γιὰ τὸ ἀνατολικὸ Κανονικὸ Δίκαιο (βλ. Ἐξάβιβλος Ἀρμενοπούλου, 4, 8, 26· σὲ ἄλλες Κανονικὲς Διατάξεις δὲν ἀναφέρονται περιπτώσεις κρυφοῦ ἢ λαθραίου γάμου, βλ. Παντελεήμονος Καρανικόλα, *Κλείς τῶν ἱερῶν κανόνων τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας*, Ἀθήναι 1970, σ. 84 - 89 καὶ τοῦ ἴδιου, *Κλείς ὀρθοδόξων κανονικῶν διατάξεων*, Ἀθήναι 1979, σ. 54 - 57), οὔτε γιὰ τὸ δυτικὸ (βλ. Σύνοδος τοῦ Τριδέντου, sessio XXIV, ref. matr. I), ἂν καὶ ἀπαγορευόταν αὐστηρά. Μιὰ ἐξαντλητικὴ μελέτη τοῦ κειμένου τῶν ἀποφάσεων ἴσως νὰ λύσει αὐτὴ ἀλλὰ καὶ ἄλλες νομικὲς ἀπορίες.

61. φφ. 33^v-34^r 1604.10.29 Ἀπόφαση με τὴν ὁποία ἀκυρώνεται ὁ γάμος τοῦ Νικολάου Barbarigo (Βαρβαρήγου) καὶ τῆς Bononiae Quirini, ἐξαιτίας τῆς ἀνικανότητος τοῦ πρώτου.
62. φ. 34^{r-v} 1604.11.12 Ἀπόφαση με τὴν ὁποία ἀθωώνεται ὁ παπᾶς Ἰωάννης Franco, ἀπὸ τὸ Castro Themene (Τέμενος), ἀπὸ τὶς κατηγορίες τοῦ Μιχαὴλ Στάθη καὶ τῆς Ἀνέτας Maeridopulae, ποὺ τὸν εἶχαν μὴνύσει γιὰ μοιχεῖες.
63. φφ. 34^v-35^r 1605.1.16 Ἀπόφαση με τὴν ὁποία ἀκυρώνεται ὁ δευτερός γάμος τῆς Blancae Decanalem με τὸν Μάρκο Βαρβαρήγο, ἐπειδὴ, ὅταν αὐτὸς τελέστηκε, ὁ πρῶτος ἄνδρας τῆς Β. βρισκόνταν ἐν ζωῇ.
64. φ. 35^{r-v} 1605.1.18 Ἀπόφαση με τὴν ὁποία ἀκυρώνεται ὁ γάμος τοῦ Ἰωάννη Stupalioti καὶ τῆς Στυλιανῆς Xenicopulae, ἐξαιτίας ἀνικανότητος τοῦ πρώτου. Ἐπίσης, ἀκυρώνονται ὅλα τὰ συμφωνητικὰ δικαιοπρακτικὰ ἔγγραφα ποὺ συντάχτηκαν καὶ ἀπὸ τοὺς δυὸ μετὰ τὴν ἡμερομηνία τοῦ γάμου τους.
65. φφ. 35^v-36^r 1605.4.12 Ἀπόφαση με τὴν ὁποία ἀκυρώνεται ὁ ἀρραβώνας τοῦ Alberti Gaftari ἀπὸ τὴν Cremona με τὴν Ἑλένη, κόρη τοῦ Ἰορδάνη Pisavro.
66. φ. 36^{r-v} 1605.4.24 Ἀπόφαση με τὴν ὁποία ἀκυρώνεται ὁ γάμος τοῦ Γεωργίου Vidi (Βίδου) καὶ τῆς Ἀνέτας Geracopulae (Γεράκη), ἐπειδὴ, ὅταν παντρεύτηκαν, δὲν ὑπῆρχε ἡ συναίνεση.
67. φφ. 36^v-37^r 1605.5.2 Ἀπόφαση με τὴν ὁποία καταδικάζεται ὁ παπᾶς Πέτρος Contaratus (Κονταράτος), ἐφημέριος τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων τοῦ Χάνδακα, σὲ πρόστιμο τεσσάρων χρυσῶν τσεκινίων γιὰ κάποια δημόσια σκάνδαλά του.
68. φ. 37^{r-v} 1605.6.19 Ἀπόφαση με τὴν ὁποία ἐπιτρέπεται ὁ χωρισμός τοῦ Γεωργίου Quirini ἀπὸ τὴ σύζυγό του Ἄγγελα Callopolam, ἐξαιτίας τῆς δυσαρμονίας χαρακτηριστῶν (*malae societatis*), τῆς κακομεταχείρισης καὶ τοῦ κινδύνου ποὺ διατρέχει ἡ Ἄγγελα.
69. φφ. 37^v-38^r 1605.7.3 Ἀπόφαση με τὴν ὁποία ἐπιτρέπεται ὁ χωρισμός τοῦ Δημήτρη Tripidhi ἀπὸ τὴ σύζυγό του Σκαρλάτα Mavrianopulam, ἐξαιτίας τῶν πολλῶν μοιχειῶν

70. φ. 38r-v πού διέπραξε ἡ δεύτερη, πού καταδικάζεται σὲ διετῆ ἀφορισμὸ καὶ σὲ αὐστηρὴ νηστεία ὅλες τὶς Παρασκευές. 1605.7.19 Ἀπόφαση μὲ τὴν ὁποία ἀκυρώνεται ὁ δεύτερος γάμος τῆς Μαργαρίτας μὲ τὸν Ascanium de Acqua, ἐπειδὴ ὁ πρῶτος σύζυγος τῆς Μαργαρίτας, Φίλιππος Gavra (Γαβρᾶς), ζεῖ καὶ ἀπαιτεῖ τὴ σύζυγό του.
71. φφ. 38v-39r 1606.1.27 Ἀπόφαση μὲ τὴν ὁποία ἀκυρώνεται ὁ γάμος τοῦ Μάρκου Cavallarii μὲ τὴν Μαριέττα Cornaropulam (Corner - Cornaro), ἐπειδὴ ἡ συναίνεση τῆς Μαριέττας στὸ μυστήριο δὲν ὑπῆρχε.
72. φφ. 39v-40r 1606.2.14 Ἀπόφαση μὲ τὴν ὁποία ἀκυρώνεται ὁ γάμος τοῦ Ἱερωνύμου Agatho καὶ τῆς Bononiae, κόρης τοῦ magistri Georgi Calogera (Καλογερᾶ), ἐξαιτίας μαγείας(;) (*maleficii*) καὶ ἀνικανότητος (*inhabilitatio-nis*) τοῦ συζύγου. Ἀκυρώνονται ὅλα τὰ μεταξὺ τους συμβόλαια.
73. φ. 40r-v 1606.9.6 Ἀπόφαση μὲ τὴν ὁποία καταδικάζεται ὁ Ἀντώνιος Galano (Γαλανός), λεγόμενος Burbulia, σὲ τριετῆ καταναγκαστικὴ ἐργασία σὲ βενετικὴ τριήρη, γιὰ διγαμία. Πρῶτη σύζυγος ὑπῆρξε ἡ Ἀννέτα Psimniadopula καὶ δεύτερη ἡ Μαριέττα, κόρη τοῦ Ἰωάννη Xetroghi ἀπὸ τὸ χωριὸ Alagni (Ἀλάγνι). Ταυτόχρονα ἀκυρώνεται, ὅπως ἦταν φυσικό, ὁ δεύτερος γάμος του.
74. φφ. 40v-41r 1606.9.19 Ἀπόφαση μὲ τὴν ὁποία ἀφαιρεῖται τὸ κανονικὰτο τοῦ κἀντορα (*cantoriae*) ἀπὸ τὸν ἱερέα Ἰωάννη Gardesanum καὶ χορηγεῖται στὸν ἱερέα Pelegrinum Pilotum.
75. φ. 41r-v 1606.11.19 Ἀπόφαση μὲ τὴν ὁποία ἀκυρώνεται ὁ γάμος τοῦ Κωνσταντίνου Gharazza (Καρατζᾶς) καὶ τῆς Ἀνδριανῆς Petropulae, ἐπειδὴ, ὅταν τελέστηκε τὸ μυστήριο, ἡ Ἀνδριανῆ ἦταν ἀνήλικη.
76. φφ. 41r-42v 1607.1.12 Ἀπόφαση τοῦ ἀρχιεπισκόπου Alvise Grimani, μὲ τὴν ὁποία ἀναγνωρίζεται πὼς τὸ χωράφι (*terrenum*) στὴ θέση “*Sancti Pantaleonis sive Sanctae Marinae*” ἀνήκει στὸ κανονικὰτο τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τοῦ Ἀγίου Τίτου, τὸ λεγόμενο “*Sanctae Mariae Panimnito*” (Παναγίας Πανυμνήτου), πού διαχειριζόταν ὁ ἱερέας Ἀντώνιος de Thomasis. Μέχρι τότε τὸ χωράφι βρισκόταν στὰ χέρια τοῦ ἐπίσης κανο-

- νικοῦ Κρήτης ἱερέα Ἀγγέλου Συρίγου, ἀπὸ τὴν Padova, πὸν διαχειριζόταν τὸ κανονικάτο τοῦ Ἀγίου Γεωργίου Dorgiano.
77. φφ. 42^v-43^r 1607.1.30 Ἀπόφαση μὲ τὴν ὁποία ἐπιτρέπεται ὁ χωρισμὸς τῆς Μαριέττας Sgurogliadopulae ἀπὸ τὸν σύζυγό της Κωνσταντῖνο Vlaghum (Βλάχο), ἐπειδὴ αὐτὸς τὴν κακομεταχειρίζεται. Ὁ Κ.Β. ὑποχρεώνεται στὴν ἐπιστροφή τῆς προίκας. Ἡ κόρη τους, 18 μηνῶν, θὰ ἀνατραφεῖ μέχρι τὴν ἡλικία τῶν 4 ἐτῶν ἀπὸ τὴ μητέρα της, ἐνῶ ὁ Κ. Β. θὰ χορηγεῖ διατροφή 10 ὑπερπύρων τὸ μῆνα γιὰ τὴν κόρη του.
78. φ. 43^{r-v} 1607.2.10 Ἀπόφαση μὲ τὴν ὁποία ὁ ἱερέας Ἰωάννης Gardesano, πρῶην κάτοχος τοῦ κανονικάτου τῆς cantoriae τοῦ Ἀγίου Τίτου καὶ ἐφημέριος τῶν καλογραιῶν τῆς Ἀγίας Αἰκατερίνης τοῦ Χάνδακα, καταδικάζεται σὲ ἀποσχηματισμό, ἐπαναφορὰ στὴν τάξη τῶν λαϊκῶν, ἰσόβια ἐξορία ἀπὸ τὴν Κρήτη καὶ δεκαετῆ ὑπηρεσία στὶς γαλέρες ἢ ἰσόβια κάθειρξη (ἂν δὲν εἶναι ἱκανὸς γιὰ κωπηλασία), γιὰ βιασμὸ μοναχῆς.
79. φφ. 43^v-44^r 1607.2.10 Παρόμοια καταδικαστικὴ ἀπόφαση ἐναντίον τοῦ Ἀνδρέα Rusca, ἐπαρχιακοῦ τοῦ τάγματος τῶν Ἐρημιτῶν τοῦ Ἀγίου Αὐγουστίνου καὶ πρῶην πνευματικοῦ τῶν καλογραιῶν τῆς μονῆς τῆς Ἀγίας Αἰκατερίνης τοῦ Χάνδακα, γιὰ παρόμοιο ἄδίκημα καὶ ἱεροσυλία.
80. φφ. 44^v-45^r 1607.6.27 Ἀπόφαση μὲ τὴν ὁποία ἐπιτρέπεται ὁ χωρισμὸς τοῦ Ἰωάννη de Triviso ἀπὸ τὴ σύζυγό του Ἀννέτα Sevastianopulam (Σεβαστιανοῦ) ἀπὸ τὴν Κίσαμο "*iustis de causis*".
81. φ. 45^r 1607.7.31 Ἀπόφαση μὲ τὴν ὁποία ὑποχρεώνονται οἱ σύζυγοι Νικόλαος Παπαδόπουλος καὶ Μαρία Therianopula νὰ συγκατοικήσουν γιὰ ἕξι συνεχεῖς μῆνες, ἐκτελώντας τὰ συζυγικά τους καθήκοντα. Μετὰ τοὺς ἕξι μῆνες τὸ δικαστήριον θὰ προχωρήσει σὲ ἄλλες ἐξετάσεις.
82. φ. 45^{r-v} 1607.8.8 Ἀνάλογη ἀπόφαση γιὰ διετῆ συμβίωση τῶν συζύγων Magni Trulino "*de rure Cumasca districtus Castri Bonifacii*" (Κουμάσα) καὶ τῆς Καλῆς Sclavopulae (Σκλάβου), τῆς λεγόμενης Taboliotopula, "*de rure Vassilichi districtus Castri Novi*"

- (Βασιλική). Ὁ Μ. Τ. θεωρεῖ τὸν ἑαυτό του μαγεμένο, ἀλλὰ τὸ δικαστήριον τὸν ὑποχρεώνει στὴ μονοιασμένη συζυγικὴ ζωὴ μὲ τὴν ἀπειλὴν διαφόρων ποινῶν.
83. φφ. 45v-46v 1607.8.12 Ἀπόφαση μὲ τὴν ὁποία ἀκυρώνεται ὁ δεύτερος γάμος τῆς Ergina Manroianopula (Μαυρογιάννη) μὲ τὸν Νικόλαο Βίδο, ἐπειδὴ ὁ πρῶτος σύζυγός της, Ματθαῖος Dandolo, εἶναι στὴ ζωὴ. Ὁ πρῶτος γάμος εἶχε καταλήξει σὲ χωρισμό, μὲ ἀπόφαση τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου τῆς 1596.7.12 (δικαστὴς ἦταν τότε ὁ Ἰωάννης Βαπτιστῆς Berna, ἐπίσκοπος Χερρονήσου καὶ γενικὸς βικάριος τοῦ ἀρχιεπισκόπου).
84. φφ. 46v-47v 1607.8.12 Ἀπόφαση μὲ τὴν ὁποία ὑποχρεώνονται σὲ μονοιασμένη συγκατοίκηση καὶ συμβίωση ὁ Ἀνδρέας Crithari (Κριθάρης) καὶ ἡ σύζυγός του Ἀννέτα Adamopula (Ἀδάμ).
85. φ. 47v 1607.8.13 Χορήγηση ἀδειας στὴν Ergina Crussaropula νὰ μείνει γιὰ ἐνάμιση μῆνα στὸ πατρικὸ της σπίτι καὶ ἔπειτα νὰ ἐπιστρέψει στὸ συζυγικὸ σπίτι της, κοντὰ στὸν ἄντρα της Νικόλαο Labardo.
86. φφ. 47v-48r 1607.8.21 Ἀπόφαση μὲ τὴν ὁποία ὑποχρεώνεται ὁ Νικόλαος Situri νὰ νυμφευθεῖ μέσα σὲ 15 μέρες τὴν Labri (Λαμπρῆ) Rodhacca (Ρόδακα), σύμφωνα μὲ τὴν ὑπόσχεση ποὺ τῆς εἶχε δώσει.
87. φφ. 48r-50r 1607.10.5 Ἀπόφαση μὲ τὴν ὁποία χορηγεῖται ἀδεια στὴ Σουσάνα, κόρη τοῦ παπᾶ Χριστοδούλου Vicimani καὶ σύζυγο τοῦ Ἰωάννη Fontana (*matrimonium ratum sed non consumatum*), νὰ μπεῖ στὸ μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Χάνδακα μέσα σὲ δυὸ μῆνες καὶ μετὰ ἓνα χρόνον νὰ δώσει τὴ μοναχικὴ ὁμολογία. Ζητεῖται ἀπὸ τὴ Σουσάνα τὸ ποσὸ τῶν χιλίων (1.000) τσεκινίων ὡς ἐγγύηση ὅτι δὲν θὰ ἐγκαταλείψει τὸ μοναστήρι. Στίς 1607.10.10, οἱ γονεῖς της καὶ ἄλλοι συγγενεῖς καταθέτουν τὸ ποσὸν (βλ. καὶ ἀπόφαση ἀρ. 102)¹.

1. Γιὰ τὴν ὑπόθεση αὐτή, ποὺ συντάραξε τὴν κοινωνία τοῦ Χάνδακα (καὶ γιὰ τὴν ὁποία ζητήθηκε γνωμάτευση τοῦ Paolo Sarpi), βλ. Eva Tea, Saggio sulla storia religiosa di Candia dal 1590 al 1630, *Atti del Reale Istituto Veneto di Scienze, Lettere ed Arti*, τ. LXXII (1912 - 1913), σσ. 1397 - 1406.

88. φφ. 50^v-51^r 1607.10.7 Ἀπόφαση μετὴν ἧς ἀκυρώνεται ὁ γάμος τοῦ Γεωργίου Panagianum, ἀπὸ τὸ χωριὸν Ἐλαία, καὶ τῆς Ἀνέτας Caziropulae "*de Marula*" (Μαρουλάς), ἐπειδὴ ὁ γάμος τοὺς εἶχε τελεσθεῖ κάτω ἀπὸ βίαιες συνθήκες.
89. φ. 51^{r-v} 1607.11.7 Ἀκύρωση τοῦ δευτέρου γάμου τῆς Erginae Larezopulae (Λαρέντζου) μετὸν Γεώργιο Carpathio (Καρπάθιο), ἐπειδὴ ὁ πρῶτος τῆς σύζυγος, Γεώργιος Rodhio (Ρόδιος), ζεῖ.
90. φφ. 51^v-52^r 1607.11.16 Διάταγμα τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κρήτης Alvisè Grimani, μετὸ ὁποῖο ὀνομάζεται βικάριος τῆς ἐπισκοπῆς Σητείας καὶ Ἱεράπετρας ὁ ἱερέας Ἰάκωβος Arcoleo (Ἀρκολέος). Ἡ ὀνομασία αὐτὴ γίνεται ἀπὸ τὸν ἀρχιεπίσκοπο, ὕστερα ἀπὸ ἐξουσιοδότηση τοῦ ἐπισκόπου Σητείας καὶ Ἱεράπετρας Ἀλεξάνδρου Della Torre, πὺν βρίσκεται στὴ Ρώμη. Ὁ I. A. ἦταν ἤδη βικάριος Σητείας.
91. φφ. 52^r-53^v 1607.11.27 Ἀπόφαση μετὴν ἧς καταδικάζεται ὁ παπὰς Θεοδωρίνος Da Corfù, λεγόμενος Μυταρᾶς, ἐφημέριος τῆς ἐκκλησίας τοῦ Προφήτη Ἡλία τοῦ Καντηλᾶ τοῦ Χάντακα, σὲ ἓνα χρόνον ἀργία καὶ φυλακῆς, ἐπειδὴ κτύπησε τὸν παπὰ Γεώργιο Daffotti, ἐφημέριο τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἀγίας Λουκίας στὸ Μπόργκο τοῦ Χάντακα, καὶ τὴν παπαδιά του(;) μέσα στὴν ἐκκλησία, κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ ὄρθρου. Καταδικάζεται ἐπίσης καὶ σὲ πρόστιμο 700 ὑπερπύρων ὑπὲρ τοῦ θύματος (βλ. καὶ ἀπόφαση ἀρ. 99).
92. φφ. 53^v-54^r 1607.12.26 Ἀπόφαση τοῦ ἀρχιεπισκόπου, ὕστερα ἀπὸ σχετικὴ ἐξουσιοδότηση τῶν καρδινάλιων τῆς Sacra Congregatio¹, μετὴν ἧς δικαιώνεται ὁ Τήνιος ἱερέας Πέτρος Pocaterra στὴ διαμάχη τοῦ μετὸν βικάριο τῆς ἐπισκοπῆς Καλαμώννα Φραγκισκανὸν μοναχὸ Ἰωάννη Ἰάκωβο Ambulari, γιὰ ἓνα κανονικὰ τῆς ἴδιας ἐπισκοπῆς.
93. φφ. 54^r-55^v 1608.1.18 Ἀπόφαση μετὴν ἧς ὑποχρεώνονται νὰ τελέσουν τοὺς γάμους τοὺς ὁ Ἐμμανουὴλ Κασσιμάτης, τοῦ ποτὲ Ἱερωνύμου καὶ τῆς ποτὲ Ἀγγελέττας, μετὴν

1. Δὲν ἀναφέρεται ποιᾶς.

- Κλαρέττα Dandolo τοῦ ποτὲ Ματθαίου, μετὰ τοὺς ἐπίσημους ἀρραβῶνες πού εἶχαν τελέσει, λαβαίνοντας ὑπόψη καὶ τὴ μέχρι τότε συμβίωσή τους.
94. φφ. 55^v-56^v 1608.1.18 Ἀπόφαση μετὴν ἧς κριθῆκε ἔγκυρος ὁ γάμος τοῦ Βαρθολομαίου Vatanzi καὶ τῆς Σοφίας Axotopulae, πού εἶχε τελέσει ὁ παπᾶς Νικόλαος Παρηγόρης.
95. φφ. 56^r-57^v 1608.2.3. Ἀπόφαση μετὴν ἧς ἐπιτρέπεται στὸ παραπάνω ζευγάρι νὰ χωρίσουν, ἐξαιτίας ἀσυμφωνίας χαρακτῆρων καὶ κακομεταχείρισης τῆς γυναίκας (*ratione malae societatis et sevitiiae*).
96. φφ. 57^r-58^v 1608.2.13 Ἀπόφαση μετὴν ἧς ὁ παπᾶς Φανούριος Παπαδόπουλος, ἐφημέριος τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῆς λεγόμενης «στοῦ Καρτέρη», καταδικάζεται σὲ πενταετῆ καταναγκαστικὴ ὑπηρεσία στὶς βενετικὲς γαλέρες καὶ σὲ συνεχῆ ἀργία, ἐπειδὴ σκότωσε θεληματικὰ, μαζὶ μετὸν κουνιάδο του Βίκτωρα Megaloconomo, τὸν Νικόλαο Παπαδόπουλο. Ὁ Φ. Π. καταδικάζεται ἐρήμην καὶ προκηρύσσεται.
97. φφ. 58^v-59^r 1608.5.30 Ἀπόφαση μετὴν ἧς ἐπιτρέπεται ὁ χωρισμὸς τῆς Καικιλίας Capello-pulae (πρώην χήρας Γεωργίου Vergaleniti) ἐξαιτίας ἀσυμφωνίας χαρακτῆρων καὶ κακομεταχείρισης.
98. φ. 59^{r-v} 1608.9.6 Ἀπόφαση μετὴν ἧς ἀκυρώνεται ὁ ἀρραβῶνας τῆς Ἀνέτας Ἀρκολέου τοῦ Γιάννη τοῦ ποτὲ Κωνσταντῆ ἀπὸ τὸ χωριὸ Chissus (Κισσοί), μετὸν Φανούριο Siropulo (Συρόπουλο), ἐπειδὴ ὅταν τελέστηκε ὁ ἀρραβῶνας, ἡ Α. Α. ἦταν μόλις 10 χρονῶν.
99. φφ. 59^v-60^r Ἀπόφαση μετὴν ἧς καταδικάζεται ὁ παπᾶς Νικόλαος Mussi, ἐφημέριος τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, σὲ κάθειρξη ἑνὸς χρόνου καὶ σὲ ἀργία, ἐπειδὴ κτύπησε τὸν παπᾶ Γεώργιο Daffotti (βλ. ἀπόφαση ἀρ. 91) μετὸ βούνευρα.
100. φφ. 60^v-61^r 1608.10.10 Ἀπόφαση μετὴν ἧς ἀκυρώνεται ὁ γάμος τοῦ καθολικοῦ Μάρκου Ἀντωνίου Gen μετὴν Ἀνέζα Συρίγου, ἀπὸ τὸ χωριὸ Mertocamaro, ἐπειδὴ ὁ γάμος τελέστηκε στὰ κρυφὰ καὶ χωρὶς ἀρχιεπισκοπικῆ ἄδεια ἀπὸ τὸν παπᾶ Ἀγγελο Ἰουστινιάνη, ἐφημέριο τοῦ χωριοῦ Thelese (Τύλισος). Ὁ παπᾶς γιὰ τὸν ἴδιο λόγο, τιμωρεῖται μετὸ πρόστιμο 25 χρυσῶν

- τσεινίων. Ἡ καταγγελία ἔγινε ἀπὸ τὸν παπὰ Πέτρο Carcastogeni, ἑφημέριο τοῦ χωριοῦ Mertocamero.
101. φφ. 61^r-62^r 1608.11.10 Ἀπόφαση μετὴν ἧς διατάσσεται ὁ χωρισμὸς τοῦ Ἀντωνίου Latini ἀπὸ τῆς γυναίκα τοῦ Ἀνέζα Fligopulam, στὴν ἧς ὁ πρῶτος εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ χορηγεῖ διατροφή, ἐξαιτίας τῆς κακῆς συμπεριφορᾶς του.
102. φφ. 62^r-63^v 1609.2.27 Ἀπόφαση μετὴν ἧς κρίνεται ὡς ἔγκυρος ὁ γάμος τοῦ Ἰωάννη Fontana καὶ τῆς Σουσάνας, κόρης τοῦ παπᾶ Χριστόδουλου Vicimani (βλ. σχετικὴ ἀπόφαση ἀρ. 87), καὶ ὑποχρεώνεται ἡ Σ. V. νὰ συγκατοικήσει μετὸν ἄντρα τῆς, νὰ εἶναι πιστὴ στὰ συζυγικά της καθήκοντα, ὥστε ὁ γάμος νὰ φτάσει στὴν ὀλοκλήρωσή του (*ad consumationem*).
103. φφ. 63^v-64^r 1609.5.15 Ἀπόφαση μετὴν ἧς ὑποχρεώνεται ἡ Μαριέττα, σύζυγος Ἰωάννη Φραγκίσκου Barbadico, νὰ ἐπιστρέψει στὸ σπίτι τῆς καὶ στὰ συζυγικά της καθήκοντα. Φαίνεται πὺς ἡ M. B. κρύβεται στὸ χωριὸ Furni Castello (Φουρνὴ).
104. φ. 64^v 1609.7.12 Ἀπόφαση μετὴν ἧς ἐπιτρέπεται ὁ χωρισμὸς τοῦ Ἰωάννη Diminiti (Διμινίτη), λεγόμενου Κοντογιάννη, ἀπὸ τὸ χωριὸ Vulisrneni "*de Cares districtus Castri Mirabelli*" (Βουλισμένη, ἐπαρχίας Μιραμπέλλου), ἀπὸ τῆς γυναίκα τοῦ Ἐλιᾶ Draganigopulam, ἐξαιτίας τῆς μοιχείας ποὺ διέπραξε ἡ δευτέρα. Στὸν I.Δ. ἀναγνωρίζονται τὰ προνόμια ποὺ προέβλεπε ὁ νόμος στὰ θύματα μοιχείας.
105. φφ. 64^v-65^v 1609.12.1 Ἀπόφαση μετὴν ἧς χορηγεῖται ἄδεια στὴν Cornarolam Ruzin νὰ γίνῃ μοναχὴ, μέσα σ' ἓνα μῆνα ἀπὸ τὴν ἀπόφαση, σύμφωνα μετὴν αἴτησή της, ἐπειδὴ ὁ γάμος τῆς μετὸν Μαρίνο Ruggerio δὲν εἶχε ὀλοκληρωθεῖ μέχρι τότε.
106. φφ. 65^v-66^v 1609.12.2 Ἀπόφαση μετὴν ἧς καταδικάζεται σὲ ἐξορία ἀπὸ τὴν πόλιν τοῦ Χάντακα, γιὰ ἓνα χρόνον, ὁ ἱερέας κανονικὸς Λαυρέντιος Ἀρμακόλας, ἐπειδὴ μετὰ λόγια καὶ πράξεις δυσφήμησε τὴν Nicolosa Drossopulam (Δρόσου), μητέρα τοῦ θησαυροφύλακα κανονικοῦ τῆς μητρόπολης Γεωργίου Pantaleo καὶ τῆς Κυριακῆ Damolopulam.
107. φφ. 66^v-67^v 1609.12.2 Ἀπόφαση μετὴν ἧς καταδικάζεται ὁ

- ιερέας κανονικός Γεώργιος Pantaleo, θησαυροφύλακας τῆς μητρόπολης, σὲ πρόστιμο 50 τσεκινίων γιὰ πράξεις πού διέπραξε στὸ ὀρθόδοξο μοναστήρι τοῦ Χριστοῦ Μεσαμπελίτη καὶ στὸ χωριὸ Ἅγιος Βλάσιος καὶ γιὰ τὸν διασυρμὸ τοῦ ἱερέα κανονικοῦ Λαυρεντίου Ἀρμακόλα.
108. φφ. 67^v-68^v 1609.12.5 Ἀπόφαση μὲ τὴν ὁποία καταδικάζονται οἱ ἔβραῖοι Ἐλιέζερ Prothuli σὲ πενταετῆ ἔξορία, ἐπειδὴ κατεῖχε ἓνα αἰρετικὸ βιβλίον πού πρόσβαλε τὴ χριστιανικὴ θρησκεία, καὶ ὁ Σολομών Ghuli σὲ πρόστιμο 100 βενετικῶν δουκάτων, ἐπειδὴ κρατοῦσε τὸ βιβλίον αὐτὸ στὸ σπίτι του καὶ τὸ ἔδωσε στὸν Ἐλιέζερ, γιὰ νὰ τὸ διαβάσει. Ἡ διαφορὰ στὴν ποινὴ ὀφείλεται στὸ γεγονός ὅτι ὁ E. P. δραπέτευσε, ἐνῶ ὁ Σ. G. παρουσιάστηκε στὸ δικαστήριον αὐθόρμητα, ἀμέσως μετὰ τὴν κλήτευση. Τὸ βιβλίον ἦταν γραμμένο στὰ ἔβραϊκά, πάνω σὲ περγαμνὴ καὶ κάηκε δημόσια.
- φφ. 69^r-72^v Ὁ λατινικὸς ἀλφαβητικὸς πίνακας τῶν περιεχομένων ἀποφάσεων (A - S).

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΠΟΥ ΣΩΖΟΝΤΑΙ ΜΟΝΟ ΣΤΟΝ INDEX ΤΟΥ ΚΩΔΙΚΑ

Α.

1. Ἀκύρωση τοῦ γάμου, πού τελέστηκε στὰ κρυφά, ἀνάμεσα στὸν Ἰούλιο Amizone καὶ στὴν Ἐλισάβετ, κόρη τοῦ Ραφαήλ (c. 4).
2. Ἀκύρωση τοῦ γάμου, πού τελέστηκε στὰ κρυφά, ἀνάμεσα στὸν Φραγκίσκο Ζαχαρία καὶ στὴν Πετρίνα Cisuri (c. 7).
3. Ἀκύρωση ἑνὸς συμφωνητικοῦ ἐγγράφου, ἐπειδὴ τὸ περιεχόμενό του ἦταν ἀσύμφορο γιὰ τὴν ἐπισκοπικὴ περιουσία (*mensa episcopalis*) καὶ ἐνάντιο στίς διατάξεις τῆς συνόδου τοῦ Τριδέντου (c. 8).
4. Ἀκύρωση τοῦ γάμου τῆς Κατερίνας Patenopulae, ἐπειδὴ, ὅταν τελέστηκε, ἦ Κ. Π. ἦταν ἀνήλικη καί, παρὰ τὴν διετία πού πέρασε ἀπὸ τότε, ὁ γάμος δὲν ὀλοκληρώθηκε (c. 9).
5. Ἀκύρωση ἑνὸς γάμου, ἐπειδὴ δὲν τελέστηκε ἀπὸ τὸν ἐφημέριο καὶ διότι τελέστηκε ὀρθόδοξα, ἐνῶ οἱ νεόνυμφοι ἦταν λατῖνοι (c. 11).

1. Τὸ κείμενο αὐτῶν τῶν ἀποφάσεων ἔχει χαθεῖ, ἐπειδὴ περιεχόταν στὰ πρῶτα 18 φφ. τοῦ κώδικα, πού ἔχουν ἐκπέσει. Μεταφράζω ἐλεύθερα ἀπὸ τὰ λατινικά. Μέσα σὲ παρένθεση, μὲ τὸ χαρακτηριστικὸ c., εἶναι ὁ ἀριθμὸς τοῦ φύλλου στὸ ὁποῖο περιεχόταν ἡ ἀπόφαση.

6. Ἀκύρωση δεύτερου γάμου, ἐπειδὴ ὁ πρῶτος σύζυγος ζοῦσε (c. 13).
7. Ἀκύρωση γάμου, ἐπειδὴ, ὅταν τελέστηκε, ἡ νύφη ἦταν ἀνήλικη (c. 16).
8. Ἀργία σὲ ἱερέα γιατί τέλεσε γάμο (χωρὶς ἄδεια;) κ.λπ. (c. 17).
9. Ἀκύρωση κρυφοῦ γάμου (c. 18).

C.

1. Καταδίκη τῆς κυρίας Dianae σὲ πρόστιμο 12 τσεκινίων, γιὰ μοιχεία (c. 12).
2. Καταδίκη συζύγου σὲ πρόστιμο 50 βενετικῶν δουκάτων ὑπὲρ τοῦ συζύγου της, ἀπὸ τὴν προίκα της καὶ στὰ ἔξοδα τῆς δίκης, ἀπὸ μισὰ (c. 15).

L.

1. Ἄδεια καὶ στὰ δυὸ μέρη νὰ τελέσουν γάμο, παρὰ κάποιον κώλυμα (c. 18).

P.

1. Κλήτευση καὶ στὰ δυὸ μέρη νὰ φέρουν ἀποδεικτικὰ στοιχεῖα πῶς, ὅταν τελέστηκε ὁ γάμος, ἡ νύφη ἦταν ἀνήλικη (c. 18).

S.

1. Χωρισμός ἐξαιτίας παράλειψης ἀνακοίνωσης τοῦ γάμου, μεταξὺ τοῦ Ἰωάννη Demedio (ποὺ καταδικάζεται στὰ ἔξοδα τῆς δίκης καὶ σὲ 10 χρυσὰ δουκάτα, ἐπειδὴ ἔδειξε ἀνυπακοή καὶ συνῆψε παράνομο συμφωνητικὸ καὶ τῆς Βικτώριας, κόρης τοῦ Ἰωάννη Mauridie;) (c. 1).
2. Χωρισμός τοῦ Μιχαήλ Griparis (Γριπάρης) ἀπὸ τῆ σύζυγό του Κατερίνα Agroyna, ἐξαιτίας ἀσυμφωνίας τῶν χαρακτήρων καὶ βασανισμῶν. Ὁ Μ. Γ. ὑποχρεώνεται νὰ ἐπιστρέψει ὅλη τὴν προίκα στὴ σύζυγό του (c. 3).
3. Ἀστική ἀπόφαση γιὰ ἓνα ἀμπέλι ποὺ διεκδικοῦν δυὸ ἱερεῖς κανονικοί, ὁ Caesar Bramantes spoliatus καὶ ὁ Ἰωάννης Κασσιμάτης (c. 6).
4. Χωρισμός ἐξαιτίας τῆς μοιχείας ποὺ διέπραξε ὁ Σολομὼν Quirini, ποὺ καταδικάστηκε (c. 10).
5. Χωρισμός λόγω ἀσυμφωνίας χαρακτήρων καὶ κακομεταχείρισης ἀπὸ τὸν ἄντρα (c. 14).
6. Ἀστική ἀπόφαση γιὰ ἓνα δισκοπότηρο ποὺ διεκδικοῦν δυὸ ὀρθόδοξοι παπάδες (c. 17).

ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΙΕΡΕΩΝ

Ὁ ρ θ ό δ ο ξ ο ι

Amoreo Andrea, πρωτοπαπάς	6
Bonus Michael	16
Brazzali Constantinus	3
Cacavas Nicolaus diaconus	54
Carcastogeni Petrus	100
Chinigo Ioannes	6
Contaratus Petrus	67
Coroneo Nicolaus	29
Cudumni Manussus	30, 31
Da Corfù Theodorinus	91
Daffotti Georgius	91, 99
Damianus Ioannes	18
Delacida Macarius	46
Dhessus Ioannichius	12, 13
Franco Ioannes	62
Ghandachiti Ioannes	36
Gialina Apostolus	59, 60
Gloria Aretius	24, 26
Gloria Georgius	32
Iustiniani Angelus	100
Megaloconomus Nicolaus	30
Mussi Nicolaus	99
Papadopulus Fanurius	96
Parigori Nicolaus	10, 52 - 53, 55
Rughopani Georgius	24, 32
Vicimani Christodulus	87, 102
Zarghara Macarius	46

Κ α θ ο λ ι κ ο ι

Ambulari Ioannes Iacobus	92
Arcoleo Iacobus	90
Armacola Laurentius	7, 8, 38, 106
Berna Ioannes Baptista	ep. 83
Cassimates Ioannes	11, 42
De Turre Alexander	ep. 15, 90
De Thomasis Antonius	76
De Zanetis Iacobus	14
Dionysius Bononiensis	2
Evdemonogianni Sofianus	ep. 15
Gardesanus Ioannes	74, 78
Gozzadini Angelus	38, 43
Gritti Franciscus	45
Mudatius Dominicus	42
Mudatius Nicolaus	45
Pantaleo Georgius	106 - 107
Pasqualigo Marcus	2
Paulus Forliviensis	20
Pilotus Pelegrinus	74
Pisano Franciscus Naxiensis	11
Poccaterra Petrus Tenensis	92
Rusca Andrea	76
Sirigo Angelus	76
Sirigo Bartholomeus	15
Scardena Georgius	12
Thorigianus Ventura	45

ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΩΝ ΧΩΡΙΩΝ

Alagni	73	Furni Castello	103
Ascus	35	Galipe	3
Assari	4	Gerudi	23
Arcadia	12	Magritigho	46
Arcanes Petrea	24	Marula	88
Axendi	21, 48	Mertocamaro	100
Casal Novo	3, 41	Mogho	17
Castro Themene	62	Paliarna	25
Catto Pacithes	1	Sancta Barbara	37
Catto Marathiti	11, 42	Sanctus Blasius	107
Cavrochori	40	Saro	50, 58
Cazzaba	59	Thelese	100
Chissus	15	Thrapsano	22
Cissamo	80	Vulismeni de Cares	104
Cumasca	82	Vassilichi	82
Elea	39	Zacsidhoghi	48